

Väljer man att intensivkonsumera alkohol utan orsak?

En studie om ungdomars intensivkonsumtion av alkohol i samband med gruppsyck, kunskap och föräldrarelation.

Av: Jens Palbrink & Ehab Mageed

Handledare: Per Carlson

Södertörns högskola | Institutionen för Socialt Arbete

Kandidatuppsats 15 hp

Socialt arbete med storstadsprofil | Vårterminen 2016

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

SAMMANFATTNING

En andel ungdomar finns det alltid som konsumerar alkohol, men är de medvetna om riskerna det medför och vad alkohol gör med kroppen? Trots att ungdomar många gånger inte vet vilka risker och konsekvenser som är förknippade med alkohol väljer de att dricka mycket ändå. Lyckligtvis visar forskning att alkoholkonsumtionen minskat de senaste åren bland ungdomarna, dock finns det en hel del arbete kvar att göra. Syftet med denna uppsats har varit att undersöka kopplingen mellan ett antal faktorer och ungdomars intensivkonsumtion av alkohol. Tanken har varit att undersöka hur gruppsyck, kunskap mätt i ANT-undervisning och riskkunskap samt ungdomens föräldrarelation påverkar ungdomens val av intensivkonsumtion av alkohol utifrån ett perspektiv av risk- och skyddsfaktorer. Därför har frågeställningarna handlat om att undersöka kopplingen mellan gruppsyck och intensivkonsumtion, kunskap och intensivkonsumtion samt tillslut föräldrarelationen och intensivkonsumtion. För att analysera resultatet har vi valt några intressanta verktyg som förklarar orsaken till att det ser ut som det gör, främst utifrån risk- och skyddsfaktorer. Sambandet visade på att både gruppsycket och föräldrarelationen hade en naturlig effekt på ungdomarna, samtidigt som kunskapen hade en annan typ av påverkan, en som gick emot det förväntade.

TITEL: Väljer man att intensivkonsumera alkohol utan orsak?

- En studie om ungdomars intensivkonsumtion av alkohol i samband med gruppsyck, kunskap och föräldrarelation.

FÖRFATTARE: Jens Palbrink & Ehab Mageed

NYCKELORD: Alkohol, föräldrarelation, gruppsyck, kunskap, intensivkonsumtion, ungdomar, risk.

ABSTRACT:

You will most certainly find adolescents that consumes alcohol at all times, but are they aware of the risks that comes with drinking and what it does to the body? Even though young people many times do not have any idea of the risks and consequences that is associated with alcohol they choose to drink heavily anyway. Fortunately, research shows us that the drinking of alcohol among adolescents has reduced during the last couple of years. Nevertheless, there is still much work left to do. The purpose of this essay has been to examine the connection between a number of factors and adolescents binge drinking of alcohol. The main thought has been to examine how peer pressure, knowledge measured by ADT (Alcohol, Drugs and Tobacco)-lessons, knowledge of risks and the adolescent's parental relationship is effecting the youth's decisions of binge drinking from a perspective of risk and protective factors. Therefore our questions at issue has been about analyzing the connection between peer pressure and binge drinking, knowledge and binge drinking and lastly about the parenatal relationship and binge drinking. We chose some interesting tools that explains the reason behind the situation being as it is, mainly from a perspective of risk and protective factors, in order to analyze the results. The connection the results showed us was that both peer pressure and the parental relationship had a natural effect on the youth, at the same time as the knowledge had a different kind of effect, an effect that went against the anticipated.

TITLE: Do you choose to binge drink without a cause?

- A study about adolescents binge drinking of alcohol in connection to peer pressure, knowlegde and their parental relationship

AUTHORS: Jens Palbrink& Ehab Mageed.

KEYWORDS:

Alcohol,bingedrinking, knowlegde, adolescents, consumption, parent relation, peer pressure risk.

FÖRORD

Denna uppsats har skrivits ihop i sin helhet genom ett samarbete av oss två författare, därmed går det att anse att ansvaret för innehållet i arbetet ligger på oss båda.

Vi vill främst tacka Per Carlsson, vår handledare som har lett oss genom detta arbete steg för steg och sett till att vi hela tiden hamnat på rätt spår. Vi hade utan tvekan inte klarat oss utan hans vägledning.

Ehab Mageed & Jens Palbrink,

Januari 2016.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FIGUR- OCH TABELLFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
1.1 BEGREPPSDEFINITION.....	2
1.2 LITTERATURSÖKNING.....	2
1.2 SYFTE & FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
1.3 BAKRUND OM ALKOHOL & UNGDOMAR.....	3
1.3.1 SVENSK ALKOHOLPOLITIK.....	5
1.3.2 ALKOHOLENS FYSIOLOGISKA EFFEKTER.....	6
2. TIDIGARE FORSKNING.....	7
2.1 ALLMÄN FOLKSKOLA & ALKOHOL.....	7
2.2 VILKA LYSSNAR UNGDOMAR PÅ?.....	8
2.3 ATTITYDER TILL ALKOHOL OCH DROGER.....	9
2.4 BARNS FÖRSTÅELSE OM ALKOHOL.....	10
3. TEORIER & UTGÅNGSPUNKTER.....	10
3.1 INTENSIVKONSUMTION.....	11
3.2 RISK OCH SKYDDSAKTORER.....	11
3.3 PREVENTIONSTEORIER.....	13
3.4 OND TRO.....	15
4. METOD.....	16
4.1 DATAINSAMLING.....	16
4.2 URVAL & BORTFALL.....	17
4.3 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	18
4.3.1 BEROENDE VARIABEL.....	18
4.3.2 OBEROENDE VARIABEL.....	19
4.3.2.1 GRUPPTRYCK.....	19
4.3.2.2 RISKKUNSKAP.....	19
4.3.2.3 ANT-UNDERVISNING.....	20

4.3.2.4 FÖRÄLDRARELATIONEN.....	20
4.3.2.5 KONTROLLVARIABEL.....	21
4.4 STATISTISK ANALYSMETOD.....	21
4.5 METODDISKUSSION.....	22
4.5.1 VALIDITET.....	23
4.5.2 RELIABILITET.....	24
4.5.3 ETIK.....	25
5. RESULTAT.....	26
5.1 GRUPPTRYCK.....	27
5.2 KUNSKAP.....	28
5.3 FÖRÄLDRAFÖRHÅLLET.....	29
5.4 SAMMANSTÄLLNING AV RESULTATET.....	29
6. ANALYS.....	30
6.1 GRUPPTRYCK.....	30
6.2 KUNSKAP.....	32
6.3 FÖRÄLDARARELATIONEN.....	34
7. SLUTSATSER & DISKUSSION.....	35
REFERENSLISTA.....	38

Figur- & Tabellförteckning

Figur 1)	Korstabell om Könsfördelningen.....	27
Figur 2)	Korstabell om Gruppsyck.....	27
Figur 3)	Korstabell om ANT-undervisning.....	28
Figur 4)	Korstabell om Riskkunskapen.....	28
Figur 5)	Korstabell om Föräldraförhållandet.....	29

1. INLEDNING

Talar vi om tonåringar som befinner sig i högstadiet kommer man oundvikligen i kontakt med ordet alkohol. Ungdomar som befinner sig i denna fas av livet utsätter ofta sig själva för risker och man tror sig vara odödlig. Även om de flesta i ungdomens omgivning skulle varna förfarligheten med en sådan livsstil skulle sannolikt han eller hon ignorera dessa varningstecken. Detta beror på att för många är tonårsperioden en tid av experimenterande och man vill testa på denna farliga dryckeskultur, dock slutar den lyckligtvis för de allra flesta när man kommit ur tonåren (Goldberg et al. 2010, s. 383). Men att bedriva forskning om alkohol och ungdomars drickande är något som är ytterst viktigt för ett samhälle, speciellt när alkoholbruk är vanligt förekommande. Att förstå vilka typer av dryckesmönster ungdomar har är av betydande vikt om man vill få ner alkoholkonsumtionen i landet. För att försöka oss på en lösning på detta problem har vi valt att undersöka huruvida det finns en koppling mellan ungdomarnas val av intensivkonsumtion av alkohol och gruppsyck, kunskap mätt i ANT-undervisning och alkoholens risker samt föräldrarelationen. Vi har även som mål att undersöka vad det är som påverkar allt detta utifrån risk- och skyddsfaktorer. Om det faktiskt visar sig finnas en tydlig koppling finns det en del åtgärder samhället kan vidta för att försöka få ner denna mängd alkoholkonsumtion såväl som intensivkonsumtionen,

Med dessa orsaker har vi valt att forska på detta på problem, gällande hur ämnet är kopplat till det sociala arbetet är tydligt. Alkohol är för många familjer ett problem, att någon som dricker sig berusad påverkar sin omgivning är oundvikligt. Där har socialtjänsten en roll för att värna om barnens trygga hemmiljö men också för att hjälpa de som är i ett beroende. Detta gäller självklart alla alkoholmissbrukare, oavsett om man har familj eller inte. Men mer specifikt kan en undersökning som vår bidra till att hitta nya samband mellan gruppsyck, kunskap, föräldrarelationen och intensivkonsumtion av alkohol för att hjälpa socialarbetare att bättre förstå hur ungdomar kommer bete sig när det kommer till alkohol. Kuratorer som arbetar i skolor skulle ha speciell nytta av detta.

Det går inte att nämna alla negativa följder som uppkommer av alkohol, men vi vet i alla fall att alkohol bland annat orsakar trafikolyckor, skador i kroppen som senare kräver vård och våld i nära relationer, för att nämna några vanliga konsekvenser. Ska man se mindre av dessa ovannämnda saker måste forskning bedrivas för att man skall kunna hitta fler åtgärder som kan resultera i mindre konsumtion bland ungdomar och andra. Statistik från *Skolelevers*

drogvanor, en årlig enkätundersökning som bland annat tar reda på hur mycket niondeklassare dricker visar på att det idag är rekordlåga nivåer på ungdomars alkoholdrickande. Fler än någonsin väljer att inte konsumera alkohol alls och färre blir berusade, man väljer helt enkelt att inte dricka lika ofta och inte lika mycket som innan (Systembolaget, 2015). Under år 2014 svarade hälften av alla i klass 9 att de druckit någon gång under året. Det positiva är att ungdomsdrickandet har minskat generellt under de senaste åren men även jämfört med tidigare generationer (ibid.).

Andra siffror ifrån undersökningen samma år visar bland niondeklassare att det är fler flickor än pojkar som dricker, där hälften bland flickorna svarade att de druckit någon gång under året jämfört med pojkarnas 43 procent. Dock dricker killar mer i mängden ren alkohol där de konsumerade 1,6 liter i genomsnitt, jämfört med flickornas 1,4 liter (Systembolaget, 2015).

1.1 Begreppsdefinition:

När vi i denna studie talar om intensivkonsumtion kommer vi använda följande definition: *en man som dricker mer än fyra standardglas vid ett och samma tillfälle och en kvinna som dricker mer än tre standardglas vid ett och samma tillfälle*. Ett standardglas innebär 12 g alkohol och det kan man hitta i exempelvis *15 cl bordsvin, 33 cl starköl (5%) och 4 cl sprit* (Riskbruk, Jämtlands län). En av våra variabler som vi vill undersöka är om relationen mellan föräldrarna och ungdomarna har en effekt på ungdomens intensivkonsumtion, därför har vi valt att definiera föräldrelationen med *hur pass nöjd hen är med sitt förhållande till familjen*. Vi kommer benämna både föräldraförhållandet och föräldrelationen, dessa har dock samma innebörd, som frågan utgår från. Gruppsyck är en annan variabel vi använder oss av, som vi har valt att mäta genom att undersöka *hur många av ungdomens vänner som dricker sig berusade*. Vi kommer se gruppsyck som något *negativt* i denna uppsats, alltså att gruppsycket påverkar ungdomen till att intensivkonsumera alkohol. Den sista variabeln vi ville titta närmare på är kunskap som är baserad på ANT-undervisning och riskkunskap. ANT-undervisning är den undervisning som genomförs oftast för elever i årskurs nio som bland annat behandlar alkoholfrågor och riskkunskapen är den uppfattning ungdomarna har om alkoholens risker.

1.2 Litteratursökning

Sättet vi valt att leta material har främst varit genom internet och användandet av olika verktyg och sökmotorer som bland annat Söderscholar, Google Scholar och Diva. Dessutom

har vi också valt att använda oss utav litteratur ifrån Södertörns Högskolas bibliotek och Stadsbiblioteket i form av böcker. Sökord vi använt när vi letat tidskrifter, artiklar och studier har bland annat varit ungdomar, alkohol, kunskap, risk, föräldrar, droger med mera. Samma ord har använts för att söka på engelska också. Olika hemsidor som Folkhälsomyndigheten, CAN, IQ, Systembolaget och Riskbruk har också använts för att hitta information.

1.3 Syfte & frågeställningar:

Syftet med denna uppsats är att undersöka kopplingen mellan ungdomars intensivkonsumtion av alkohol och gruppsyck, kunskap och föräldrarelationen utifrån risk- och skyddsfaktorer.

1. Hur ser sambandet ut mellan gruppsyck och ungdomars intensivkonsumtion av alkohol utifrån risk- och skyddsfaktorer?
2. Hur ser sambandet ut mellan kunskap, bestående av riskkunskap och ANT-undervisning, och ungdomars intensivkonsumtion av alkohol utifrån risk- och skyddsfaktorer?
3. Hur ser sambandet ut mellan föräldrarelationen och ungdomarnas intensivkonsumtion av alkohol utifrån risk- och skyddsfaktorer?

1.4 Bakgrund om Alkohol & Ungdomar:

Till skillnad från vuxnas alkoholkonsumtion är de skador som ungdomar får som en konsekvens av deras drickande stora (Jackson, Denny & Ameratunga 2014, s. 10). Här handlar det inte endast om allvarliga fysiska skador som konsekvenser av drickandet, men också att en risk för olika problem ökar senare i livet samt att man kan utveckla missbruk av alkohol och droger som en konsekvens (Goldberg et al. 2010, s. 382). När det kommer till riskkonsumtion har forskning belyst en koppling med några negativa följder så som dålig hälsa, depression och oönskat sex (Danielsson 2011, s. 91). Trots detta kan man se en trend idag bland ungdomar att man förbrukar mindre alkohol än vad man någonsin gjort tidigare (Systembolaget, 2015).

En orsak till detta är att attityden gentemot alkoholen förändrats. Det är idag inte lika tufft att bli full som det var tidigare och sådant gör det enklare att tacka nej till alkohol. Men det är flera faktorer som samverkar och som fört denna förändring till en verklighet, en orsak är att allt fler unga är medvetna om sin hälsa och väljer att träna (Systembolaget, 2015).

Andra anledningar som att många i dagens samhälle är ifrån andra kulturer där det inte är lika vanligt eller till och med förbjudet att dricka alkohol, bidrar till förändringen. Datorspel och andra sysselsättningar i hemmet kan också ha betydelse för förändringen. Men trots att man sett en utveckling åt det positiva hållet är det fortfarande många som dricker (ibid).

En viktig fråga är varifrån de underåriga får tag på alkoholen. Det som sägs vara vanligt är smuggelsprit, hembränt och alkohol som inhandlats utomlands. Genom garage- och bakluckeförsäljning lyckas man få ut en hel del. Detta finns och räknas som ett problem, men det allra vanligaste sättet är genom att äldre i ens omgivning köper ut (Systembolaget, 2015). På 20 år har andelen hembränt som görs förminskats dramatiskt, ifrån 40% till 6%, enligt statistik från CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning).

Forskning visar att ju äldre man är när man debuterar med alkohol desto bättre. Rent generellt visar siffror att man då dricker mindre senare i livet vilket resulterar i mindre alkoholproblem. Individens vana etableras därför tidigt och man kan se att alkoholdebuten idag är i genomsnitt vid 16-17 år. De som börjar dricka tidigare än så har sjunkit kraftigt de senaste åren. Håkan Leifman (talesperson för CAN) sammanfattar med att säga att på 10 år har ungdomars drickande grovt sett halverats rent generellt (Systembolaget, 2015).

Trots allt detta positiva hamnar många i missbruksspåret och en orsak är att dessa ungdomar har få skyddsfaktorer och många riskfaktorer. Skyddsfaktorer är de saker som skyddar en person från att utöva ett visst beteende medan riskfaktorer är de som ökar risken för personen att utöva beteendet (UR Samtiden, 2012). Dessa faktorer samverkar då till att öka sannolikheten för de att välja eller oundvikligt hamna i spår som leder till ett beroende. Alltså är det många gånger en blandning av val som ungdomen gör och saker hen mer eller mindre hamnar i utan att själv ha valt det (ibid). Ibland är det endast baserat på val eftersom individen har en fri vilja att exempelvis välja vilket gäng man ska umgås med, andra gånger är det saker man inte har kontroll över som vilka föräldrar du har eller de gener du får. Men mycket handlar om både risk och skyddsfaktorer och oftast, om än inte alltid handlar det om en kombination av de två som gör att ungdomen handlar på ett visst sätt (ibid.).

1.4.1 Svensk alkoholpolitik:

Anledningen till att Systembolaget finns är för att minska alkoholkonsumtion och därmed minska skador i samhället som är orsakade av alkohol. Detta sker om alkohol säljs utan vinstintresse och det har Systembolaget som tes och prioritet. Systembolaget har även i uppdrag av staten att bland annat upplysa människor om de risker som finns i samband med alkohol. Ett folkhälsoproblem brukar alkohol kallas för då det kostar samhället oerhört stora summor pengar varje år. Siffror ifrån Missbruksutredningensom gjordes 2011 kom fram till att kostnaden gick upp emot 66 miljarder kronor i form av skador och andra negativa konsekvenser orsakade av alkohol (Systembolaget, 2015).

Mycket handlar om den svenska alkoholpolitiken och där har Systembolaget en del i det hela. Eftersom konsumtion av alkohol påverkar samhället i stort har frågan om alkoholdrickandet även landat i händerna på politiker och vidare blivit en politisk fråga. Den politik det talas om har ett mål - att få ner och begränsa den totala alkoholkonsumtionen. Detta har gjorts genom *totalkonsumtionsmodellen* ifrån 1970-talet som går ut på att mäta och få ner det totala alkoholdrickandet i samhället (Bromme 1996, s. 9) Det man gör är att bland annat undersöka andelen storkonsumenter som finns i samhället och hur de är kopplade till den omfattning av sociala problem som kan relateras till alkohol. Men även till brottslighet, sjukdomar, skador och för tidig bortgång. Modellen visar väldigt förenklat att ju högre den genomsnittliga konsumtionen är i ett samhälle, desto större antal alkoholskador och storkonsumenter. Med andra ord säger den totala konsumtionen en hel del om andelen skador i samhället. Lyckas man därför få ner konsumtionen i sin helhet kan man också få ner antalet skador (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, 2012). Med dessa orsaker tydligt uppenbarade har svensk alkoholpolitik genom historien valt att få ner den totala alkoholkonsumtionen i hela populationen (Folkhälsomyndigheten, 2013).

Även om modellen skapades under 70-talet har den fortfarande en viktig plats i den svenska alkoholpolitiken, dock har samhället genom åren låtit en annan metod växa fram för att få ner den totala alkoholkonsumtionen i landet. Vi ser genom modellen att man siktar på att sänka drickandet i form av nationella åtgärder och genom att exempelvis ge Systembolaget ensamrätt i att sälja starköl, vin och sprit (Systembolaget, 2015). Något som Systembolaget fortfarande har, men åtgärderna har idag mer skiftats till individnivå istället för samhällsnivå. Man väljer nu att i större omfattning utbilda unga och äldre istället om alkohol så att de

fattarklokare beslut senare i livet. Detta görs genom att skolor har insatser som ANT-undervisning (Alkohol-, narkotika- och tobaksundervisning) för att förebygga och minimera skolelevs användande av bland annat alkohol (Skolverket, 2012. s. 6).

1.4.2 Alkoholens fysiologiska effekter:

Den alkohol som man hör om och som finns i öl, sprit, vin och liknande drycker heter *etanol* och har formeln C_2H_5OH i kemiska sammanhang. Alkohol frambringas i olika jäsningsprocesser där exempelvis vin görs (IQ-initiativet, 2015). Det är som de flesta vet en drog som påverkar hjärnan och kroppens resterande organ på olika sätt. Dock finns det en stor skillnad i hur olika människor responderar gentemot alkohol. Saker som kroppsstorlek och sammansättning, ålder, kön, vilken erfarenhet man har av alkohol, genetik och kost har alla en effekt på kroppens reaktion vid intagande av alkohol (National Health and Medical Research Council 2009, s. 20)

Precis som andra droger har alkohol en effekt där den stimulerar hjärnans belöningssystem, skadar samt kan skapa beroende. Ju mer alkohol man dricker, desto större risk utsätter man sig själv för och sin kropp, något som inte är svårt att inse. Men även små mängder kan vara farliga på kort och lång sikt. Trots att man inte ser att något händer ökas risken för olika sjukdomar vid alkoholdrickande, oavsett mängd (IQ-initiativet, 2015).

Vid alkoholkonsumtion påverkas väldigt många organ som vi redan varit inne på och en av de första som påverkas är hjärnan, detta redan vid väldigt små mängder. Man får sämre tankeförmåga, omdöme, minne och reaktionsförmåga. Stora mängder alkohol eller långvarig konsumtion kan göra att hjärnan krymper som i sin tur ökar risken för olika hjärnrelaterade sjukdomar (IQ-initiativet, 2015). Hjärta och kärl påverkas, men det är levern som tar mest skada under konsumtion. Andra områden som påverkas är hormoner och fertilitet, sömn och prestationsförmåga i olika former. Att alkohol skadar hjärnan oavsett ålder vet de flesta, men varför just ungdomar bör hålla sig borta från att konsumera alkohol är mindre belyst. Hjärnan är inte fullt mogen förrän vid cirka 25 års ålder, vilket innebär att ungdomar under den åldern är extra känsliga mot alkohol, speciellt tjejer eftersom de har en sämre fysiologisk förutsättning att bryta ner alkohol (ibid.). För vuxna människor tar det generellt sätt längre tid att känna av berusningen vilket hjälper att märka av signalerna om hur mycket man tål och när det är man bör sluta dricka. Ungdomar å andra sidan har svårare att märka när de blir berusade då de ofta blir fulla för fort (ibid.).

Det är inte bara kroppen som är känslig i ungdomens år, utan även personligheten. Under ungdomsåren formas individens personlighet där man försöker finna vem man är. Om personen kommunicerar med folk, flirtar eller har roligt i samband med alkohol, ökar risken för att personen kommer ha det svårt när han eller hon vill göra dessa saker i ett senare skede utan alkohol. En del kanske säger att alkohol förbättrar självförtroendet men på ett mer långsiktigt plan kan den göra motsatsen, istället förvärra saken (IQ-initiativet, 2015).

2. TIDIGARE FORSKNING

Här redogörs aktuell forskning som på olika sätt rör vår forskningsfråga. Den första delen vi kommer behandla är införandet av allmän folkskola och de personer som ungdomar väljer att lyssna till och beröras av. Den andra delen handlar om föräldrars och ungdomars attityder gentemot alkohol och andra droger samt barns förståelse av alkohol.

2.1 Allmän folkskola & Alkohol

Undersökningar har visat att barn och ungdomar spenderar runt 20 000 timmar av sina i liv i skolan. Det är även så att det är under skolåren som alkoholvanor börjar ge sig i uttryck. På grund av detta är det lämpligt om skolan har förmågan att, inte nödvändigtvis förhindra, men iallafall begränsa och motverka ungdomars konsumtion av alkohol. Man har också under långa perioder genom historien valt att handskas med alkoholfrågor i skolan (Andreasson et al. 2002, s. 137). Denna fråga var så viktig att man t.o.m. vid införandet av allmän folkskola argumenterade för det stora behovet av undervisning som hade att göra med vilka risker som fanns med alkohol. Under en regeringsproposition från år 2000/2001 som behandlar prevention av alkoholskador tar författarna upp vikten av skolans roll som en faktor av påverkan för ungdomars drickande. Med andra ord har det funnits en tradition i skolvärlden av att ta upp frågor rörande alkohol (ibid, s. 137-138).

De studier som dock gjorts för att se om dessa insatser faktiskt haft positiva resultat visar på att det sällan har varit fallet. Andra undersökningar visar däremot att det finns tydliga resultat av insatserna, dock är dessa undersökningar mindre i antal (Andreasson et al. 2002, s. 137-138). Målgruppen som behandlas här är barn och ungdomar i åldrarna 6-18 år. Något som är värt att notera är att det inte är enbart skolan som har en påverkan på barn och ungdomars val av alkoholkonsumtion och mängd av drickande utan även syskon, föräldrar, kamrater och andra vuxna de möter i fritiden. Denna redogörelse gäller dock endast skolan (ibid, s. 138).

2.2 Vilka lyssnar ungdomar på?

Det är väldigt tydligt vad ungdomar väljer att lyssna till och bli inspirerade av. Forskning visar på att undervisningen om alkohol bör utföras av någon med kunskap och erfarenhet för att uppnå bästa möjliga effekt (Olsson, 2006, s. 48). Ett exempel på detta skulle kunna vara en nykter alkoholist som kan dela med sig av sina erfarenheter. Författaren till studien berättar utifrån det resultat hon fått att många ungdomar i enkäten nämnt att deras föräldrar har ett stort inflytande gällande deras dryckesvanor (ibid.).

En hel del av de föreställningar ungdomar har om alkohol kommer hemifrån. Inställningen föräldrar har gentemot sina ungdomar avseende alkohol har en betydande roll. Även om det är svårt att tro, lyssnar ungdomar på sina föräldrar. Många föräldrar låter sina tonåringar dricka hemma och köper ut till dem i tron på att de kommer vara mer försiktiga när de är med sina vänner (Olsson, 2006, s. 9-10). På det sättet får föräldrarna en känsla av att de har en bra övervakning över mängden alkohol som deras ungdom dricker. Å andra sidan visar annan forskning på något annat. Ungdomar som utsätts för sådana situationer hemma har en tendens att handskas med alkohol av tyngre typ när de väl är med sina kompisar. Skillnaden mellan föräldrarnas egna vanor och de regler och restriktioner de väljer att sätta upp är något viktigt att skilja mellan, det är det senare som har den största inverkan på ungdomarnas konsumtion (ibid.). Det är viktigt att börja prata med ungdomen om alkohol redan i skolår sex, anser Olsson. Dock menar författaren att det blir försent när tonåringen hunnit börja i högstadiet, samtalen om dessa ämnen måste ske innan han eller hon kommit in i puberteten (Olsson, 2006, s. 9-10).

Det finns en del ungdomar som kommer in i ett identitetsskapande under denna period där de ställer sig själva frågor om vilka de är och vilka de vill vara. Perioden kan också ses som en tid av experimenterande hos ungdomen för att söka svar på dessa frågor. Många verkar inte alls vara rädda för framtida skador eller sjukdomar. En rapport ifrån Storbritannien visade att en hel del ungdomar väl känner till riskerna med att bruka tobak men ändå valde att ignorera riskerna eftersom de ansåg det var häftigt att röka (Olsson, 2006, s. 10). Flickorna ifrån undersökningen började med rökning för att visa upp en mognad framför de äldre pojkarna och för att samtidigt attrahera dem. Detta resonemang kan med en viss precision gälla alkohol också. Självfallet är det en stor skillnad mellan olika ungdomars konsumtion men vi har en del som till varje pris vill visa upp sig genom att bli berusade. Vi har å andra sidan de som

inte vill göra bort sig och samtidigt etablera en vuxen livsstil. Andra väljer av ideologiska eller religiösa orsaker att inte dricka överhuvudtaget. Eller helt enkelt följa föräldrarnas restriktioner och förbud (ibid.).

2.3 Attityder till alkohol och droger

I en studie om cannabis och de attityder som föräldrar har gentemot sina barns användning av drogen kommer man hitta många likheter men också skillnader gällande vilken attityd föräldrar har till alkohol. Författaren i arbetet kommer fram till att föräldrarna inte har bra kunskaper om cannabis och vilka risker som förknippas med ett användande av drogen (Larsson, 2015, s. 2). Detta till skillnad från alkohol där de flesta föräldrar känner till riskerna. Drogen var iallafall inte accepterad bland ungdomarnas föräldrar men samtidigt insåg de att en kommunikation om varför drogen är riskfylld är vital samtidigt som man sätter upp tydliga förbud. Väldigt viktig var föräldrarnas hållning och attityd mot drogen då detta i sin tur påverkade barnens förhållningssätt mot cannabis (ibid. s. 2).

Vi kan även se något intressant i en annan undersökning där några författare valt att undersöka elever i sjätte, åttonde, tionde och tolfte klass i Georgia och South Carolina i USA. Här har de velat reda ut om det finns ett samband mellan deras kunskap, attityd och beteende gällande elevernas alkoholbruk och vad de anser är accepterad och icke accepterad alkoholkonsumtion. Resultatet i studien visade att det faktiskt fanns en korrelation (Forney, Ripley och Forney 1988. s. 1). Elever som angav skolan som deras största informationskälla till alkohol var väldigt kunniga och var till stor del konservativa i frågan om icke-acceptabelt alkoholbruk. Gruppen som kom därefter var de som litade på information ifrån vänner och olika typer av media. Det fanns även de som hade sina föräldrar som den primära informationskällan, dock var det de som visade sig vara minst kunniga om alkohol. Något som visar att föräldrar försöker beskydda sina barn ifrån information om alkohol, vidare resulterar det i att barnen hålls i okunskap eller får fel information om alkoholens rätta natur och effekter (ibid.)

En annan intressant aspekt man uppmärksammat är att de flesta program/kurser man infört i skolan för att utöka elevernas kunskap om alkohol och begränsa deras alkoholbruk har haft en stor påverkan. Detta inflytande har varit på både deras attityder och kunskap gentemot alkohol, dock inte alls lika mycket när det handlat om själva bruket av alkohol. Vid en vidare undersökning av relationen mellan kunskap, attityd och beteende har man upptäckt bland

äldre elever att de haft mer kunskap än resterande elever i undersökningen, haft en mer tolerant attityd mot alkohol och droger och även brukat dessa droger regelbundet. Man har sett att andra studier har bekräftat detta samband. (Forney, Ripley och Forney 1988, s. 1).

En meningsfull koppling som hittades och som kunde generaliseras till alla personer i urvalet var mellan alkoholkunskap och attityd gentemot accepterat alkoholbruk. Resultatet visade att de som fick höga kunskapspoäng hade en mer liberal attityd mot accepterat alkoholdrickande. Och de som fick låga poäng avseende deras kunskap hade en mer konservativ attityd mot vad som var ett accepterat alkoholbruk (Forney&Forney, Ripley 1988. s. 1).

2.4 Barns förståelse om alkohol

I en annan undersökning har man valt att titta på 80 barn i förskolan, tredje, sjätte samt åttonde klass för att låta dem bli intervjuade angående deras förståelse av vuxnas alkoholdrickande. Barnen fick tolka korta scener för att fastställa deras förståelse till varför vuxna dricker, de fick sedan svara på följande frågor: var dricker folk alkohol? Vem får dricka? Vad som är för mycket att dricka och vem som bestämmer åldern när personer får konsumera alkohol (Gaines et al. 1988, s. 1). Som komplement fick deras föräldrar även vara med på en intervju där de fick svara på hur ofta de dricker i barnens närvaro samt hur många gånger de har pratat med deras barn om alkoholdrickande. I resultatet hade barnen överlag bättre förståelse och kunskaper om alkohol i relation till hur mycket föräldrarna drack. Ju mer ett barns föräldrar konsumerade alkohol, ju bättre hade barnet kunskap om alkoholen. Det framgick även att flickorna i genomsnitt hade bättre koll än vad pojkarna hade, något som gällde i alla åldersgrupperna (ibid. s. 1).

Allt som har nämnts i denna del har mer eller mindre att göra med vårt forskningsämne. Att bland annat veta hur man ska gå till väga när man undervisar om alkohol i skolan, barns och ungdomars förståelse om och attityd till alkohol är aspekter som har en relevans för vilken information och kunskap en ungdom kommer att ha om alkohol.

3. TEORIER & UTGÅNGSPUNKTER

Här kommer en genomgång av vilka teorier och utgångspunkter som kommer behandlas men även hur de är relevanta för vårt forskningsämne. Det är också utifrån dessa verktyg som vi senare kommer analysera vårt resultat.

3.1 Intensivkonsumtion

I denna uppsats kommer vi utgå från begreppet intensivkonsumtion, begreppet finns förklarat på flera olika ställen, men de flesta är jämställda angående vargränsen går för intensivkonsumtion. Vi kommer utgå från Jämtland läns beskrivning, då den ansågs mer lättförståelig och beskrivande. Det intensivkonsumtion innebär är att en individ under *ett och samma tillfälle* konsumerar *fyra standardglas eller mer*, gällande män och *tre standardglas* för kvinnor (Riskbruk, Jämtlands län). Något som bör påpekas här är att denna definition gäller för vuxna, trots att det är ungdomar som vår studie behandlar. Riskbruk menas med att det är en begynnelse till större problem, att vara en riskbrukare kan leda till ett beroende vilket medför sina problem (ibid).

3.2 Risk- och skyddsfaktorer

Vår forskningsfråga är att undersöka om det finns en koppling mellan risk- och skyddsfaktorer bestående av gruppsytryck, kunskap och föräldrarelationen och ungdomars intensivkonsumtion av alkohol. Därför har teorin om risk- och skyddsfaktorer blivit vår huvudteori som vi främst kommer utgå ifrån. Men i samband med detta finns det en hel del faktorer som både påverkar ungdomar positivt och negativt i deras val av intensivkonsumtion. Det är då här som vi räknar gruppsytryck till att börja med som en riskfaktor, kunskap som kan vara både risk- och skyddsfaktor och tillslut föräldrarelationen som också här kan vara både och.

Det som menas med risk- och skyddsfaktorer är de förhållanden som ökar samt minskar sannolikheten för att ett destruktivt handlande ska ge sig i uttryck (Catalano & Miller, Hawkins, 1992, s. 65). Nästan aldrig är det så att man kan spåra ett alkoholproblem till en enda orsak. Tvärtom är fallet nästan alltid att man hittar flera olika orsaker och faktorer som bidragit till problemet. En alkoholforskare från USA vid namn Hawkins har gett ett förslag på ett indelande av risk- och skyddsfaktorer i tre olika grupper:

1. Individuella faktorer. Här handlar det om psykologiska och biologiska faktorer som genetik, tidigare utåtagerande uppföranden, det centrala nervsystemets funktionssätt, tron på den egna förmågan att lösa problem samt en sensationssökande personlighet (Andreasson et al. 2002, s. 13).

2. Sociala nätverksfaktorer. Detta område gäller förhållanden i den sociala omgivningen som är en närmast. Det gäller föräldrars skicklighet i att fostra sina barn, familjestöd och familjestruktur, kamratrelationer, tillgänglighet att komma i kontakt med alkohol i hemmet, skolmiljö, tillgång till fritidsaktiviteter vars mål är att utveckla ens sociala liv och vilka studieresultat man får (Andreasson et al. 2002, s. 13). Här träder gruppsyck, kunskap och föräldrarelationen in som både skydd- och riskfaktorer. När vi talar om kunskap menar vi endast den information som kommer ifrån vänner och den sociala omgivningen.

3. Samhällsfaktorer. Hit hör de olika lokala, regionala och nationella reglerna och lagarna som kontrollerar tillgången och tillgängligheten till alkohol genom exempelvis alkoholbeskattning, åldersgränser och tillståndsgivning åt restauranger att kunna servera alkohol. Men det gäller även promillegränsen i trafiken som styr övervakningen av de här reglerna och sanktionerna när man inte följer dem. Till denna grupp av faktorer hör också olika försök på samhällsnivå att influera och påverka normer som får människor att ha en viss syn på alkohol och alkoholproblem (Andreasson et al. 2002, s. 13). Man kan även här räkna in kunskap och gruppsyck som faktor, dock endast kunskap som kommer ifrån skola då skolan är en del av samhället. Gruppsyck här faller in som normer och kultur som pressar ungdomen att agera på ett visst sätt.

Vid tal om risk- och skyddsfaktorer är de allt som oftast varandras motsatser. Ett exempelvis väldigt stökigt och problemfyllt hem utgör en riskfaktor för en person att hamna i alkoholproblem, medan ett hem fullt med trygghet och stöd istället är en skyddande faktor. En annan del av teorin bygger på att lägga flertalet av skydd- och riskfaktorerna på en linje med obruten följd. Med det menas att de ställs emot varandra i form av motpoler där ena polen är maximalt skydd och den andra polen maximal risk (Andreasson et al. 2002, s. 13). Med det sagt kan alltså en del hemmiljöer vara en uttalad skyddsfaktor, vissa en måttlig riskfaktor och andra en tydlig riskfaktor. Allt beroende på vilken typ av miljö som är närvarande i hemmet. Rent traditionellt har arbetet med hälsofrämjande miljöer och det sjukdomsförebyggande arbete som gjorts fokuserat på att bygga upp skyddsfaktorerna, medan undanröjandet av riskfaktorer har blivit det förebyggande arbetet (ibid. s. 13). Båda dessa arbetssätt behövs när det kommer till praktiken. Gör man en översikt av risk- och skyddsfaktorer kan man se att det inte har förändrats något väsentligt de senaste decennierna,

detta trots stora förändringar i samhället, ändrad syn på normer och förekomsten av olika typer av alkoholproblem (ibid, s. 13).

Kombinationen av olika risk- och skyddsfaktorer från olika områden (genetik, psykologi, samhällsorganisation) ger baserat på vilka faktorer som är mest förekommande, en ökning respektive en minskning i de olika problemnivåerna i samhället (Andreasson et al. 2002, s. 13-14). Talar vi om det förebyggande arbetet är det extra viktigt att få en förståelse av vad en skyddsfaktor är. Det som gör att en faktor som skolan, familjen eller någon annan förening blir skyddande är att den först och främst gör banden mellan människorna starka men också att den sätter upp tydliga regler och ramverk för uppförande. Samhörigheten ökar mellan personer när banden stärks och det gäller på alla nivåer: skolmässigt, mellan vänner, familjemässigt, i stadsdelen såväl som nationellt (Andreasson et al. 2002, s. 14). Risken för psykosocial utveckling minskas också i samband med en ökad känsla av samhörighet och det gäller alla områden: missbruk, sex och samlevnad, kriminalitet, mobbning osv. Vid tal om band mellan människor stärks de främst genom tre olika sätt (för de som befinner sig i riskzonen):

1. När de ges tillfälle att bidra med sina egna insatser.
2. När ökad förmåga ges eller att de ses som trovärdiga.
3. När förstärkning eller uppmuntran ges till de vid rätt agerande (ibid. s.14)

Utöver dessa saker krävs regler. Att det finns tydliga regler för handlande är nödvändigt för framsteg. Reglerna behöver dessutom följas och konsekvenserna för brutna respektive lydda regler måste också vara tydliga (Andreasson et al. 2002, s.14).

3.3 Preventionsteorier

Den alkoholpolitik som vi talade om i bakgrunden och som kom som en åtgärd under 1970-talet använde sig av en modell under namnet *totalkonsumtionsmodellen*. Den har använts på den politiska agendan för att mäta den totala alkoholkonsumtionen i samhället och kan räknas som en preventionsteori. Modellen bygger på en korrelation mellan det genomsnittliga drickandet i samhället och antalet högkonsumenter. Detta betyder att när alkoholens genomsnittliga konsumtion ökar höjs också antalet högkonsumenter och tvärtom (Bromme 1996, s. 9).

Vi kommer även att använda oss av Ajzens teori, *planerat beteende*, som bygger på hur stor sannolikheten är för att en individ ska genomföra ett visst beteende. För att göra detta så använder Ajzen några begrepp, *attityd*, *subjektiv norm* samt *upplevd beteendekontroll* (Ohlsson, 2010. s. 7). Vi börjar med att förklara *attityd*. Enligt Ajzen är attityden något som individen utgår ifrån, sina egna trosföreställningar om vad beteendet kan ge för konsekvenser. Men Ajzen går lite djupare än så. Han anser att en individ kan ha positiv samt negativ attityd, där individen överväger det positiva mot det negativa för att göra en analys om beteendet är genomförbart utan för stora konsekvenser (Ohlsson, 2010. s. 7) Vi kan ge ett exempel som relaterar till vår uppsats, om alkohol. En positiv faktor kan exempelvis vara att individen får en slags gemenskap med andra likasinnade, medan en negativ faktor kan vara att detta kostar pengar samt en risk för hälsan. Detta leder oss in på nästa begrepp inom attityden, *risk*. Med risk menar Ajzen att utöver de positiva samt negativa faktorerna så gör även individen en bedömning om hur allvarlig en risk är. Om vi fortsätter på vårt exempel kan individen göra bedömningen huruvida alkoholkonsumtionen kommer att påverka hans hälsa. Om risken är stor för en allvarlig konsekvens så läggs det in i bedömningen om att utföra beteendet eller ej. Alltså är det dessa tre begrepp, positiv faktor, negativ faktor samt risk, som står som grund för attityden hos en individ (Ohlsson, 2010. s. 8).

Ajzens andra begrepp är *subjektiv norm* som handlar om det "sociala trycket" en individ känner. Med det menas hur de viktiga personerna i denna individs omgivning ger för olika "tryck" på saker, vi kan se det som normer mer eller mindre. Dessa viktiga personer är de som individen håller sig närmast, de som har möjlighet att påverka/influera individen mest. Om en individs omgivning har som norm att konsumera alkohol under högtider så känner denna individ ett tryck från sina viktiga personer att hen måste konsumera alkohol också (Ohlsson, 2010. s. 8).

Det tredje begreppet Ajzen använder sig av är *upplevd beteendekontroll*. Det innebär hur en individ anses ha kontroll över beteendet. Med detta menas det att individen har en föreställning om ett hinder eller verktyg som kan påverkas/behövas i samband med att utöva ett beteende. Ett exempel på detta utifrån författaren kan vara att individen vill konstruera en gunga, och att då en hammare kan vara ett verktyg för att utföra arbetet/beteendet, medan regn kan vara ett hinder för att utföra det då det är mer eller mindre omöjligt att limma ihop saker. Sedan utifrån dessa kontroller så väger även individen in en subjektiv uppfattning om dessa verktyg samt hinders påverkan. Att det skulle regna kanske skulle ha en stor negativ effekt,

men sannolikheten för att regn skulle inträffa är minimal, alltså får det ett mindre negativt värde. Men att inte ha tillgång till en hammare är inte lika katastrofalt då det möjligtvis finns andra föremål att ha som substitut. (Ohlsson, 2010. s. 8)

Enligt Ajzen är *detattityd*, *subjektiv norm* samt *den upplevda beteendekontrollen* som avgör personens intention. Om därför en individs attityd och subjektiva norm är positiv samt om den upplevda beteendekontrollen anses genomförbar så är det stor risk/chans att individen utför beteendet.

Vi har också valt att ta med *Social inlärningsteori* eller *Social kognitiv teori* som har utvecklats sakta men säkert utifrån klassisk inlärningspsykologi. Perspektivet grundar sig på teorier såsom operant förstärkning men har sedan utvecklats för att handla om att människor tillskansar sig nya attityder och beteenden, baserat på imitation och observation av hur andra människor agerar. Grundaren till teorin byggde så småningom på och la till begreppet *self-efficacy* som är en tro på ens egen förmåga eller kompetens (Andreasson et al. 2002, s. 13).

3.4 Ond tro

Vi väljer att avsluta teoridelen med ett filosofiskt perspektiv. Den franske författaren Sartre är en person som beskriver fenomenet "att välja". Vi ville särskilt se detta i samband med när det gäller inför val av alkoholkonsumtion. När man då ställs inför olika val kan man komma att hamna i något som han kallar för *ond tro* enligt Sartre. Detta handlade i stort sätt om ett självbedrägeri. Att man försöker förtränga verkligheten då man inte vill tro på den (Roumbanis 2010, s. 93-97). Detta ansåg vi skulle kunna vara något förekommande när det kommer till ungdomar och deras alkoholdrickande. Sannolikt har en del av de som dricker problem med sitt drickande men få vill faktiskt erkänna problemet och på det sättet utövar *deond tro*.

Man skulle kunna säga att Sartre skiljer mellan *ond tro* och lögn. Han definierar *ond tro* som att ljuga för sig själv eller att lura en själv medan lögn är fenomenet när man ljugar för någon annan (Roumbanis 2010, s. 93-97). *Mit-sein* (medvaro) är ett begrepp som innebär att lögnen inbegrips i det ordet. Det betyder min egen existens för den *andre* samt den andre personens existens för *mig*. Detta är viktigt att veta för att lögnaren ska kunna projektera sin lögn på den andra personen samtidigt som han har en klar förståelse av lögnen och av den sanning han är påväg att förfalska. Sartre menar även att den person som befinner sig i *ond tro* maskerar en

obehaglig sanning eller försöker gestalta en behaglig lögn som sanning för sig själv. Alltså finns inte dualiteten mellan bedragaren och den bedragne när det gäller ond tro, utan tvärtom handlar det om enheten i ett och samma medvetande (sinne). Det går att säga att strukturen för dessa två olika begrepp är i stort sätt detsamma, bara att den viktiga skillnaden dem emellan är att när man befinner sig i *ond tro* döljer man sanningen för sig själv (ibid. s. 93-97).

Anledningen till att vi valt dessa teorier är för att alla kan kopplas tillbaka till vilka val man fattar, hur man resonerar och vad som påverkar ens val vid alkoholdrickande. De behandlar också frågor om självbedrägeri och förnekande av problem. De flesta av teorierna faller under kategorin preventionsteori, något som är viktigt att nämna eftersom de kartlägger individens tänkande som gör det enklare att utarbeta sätt för att begränsa och förminska alkoholkonsumtion. Vi väljer också att betona att dessa teorier är vilka vi funnit varit intressanta och relevanta för vår studie. Det finns säkert massa andra bra teorier som skulle passa bra för denna uppsats, men utifrån den forskning som vi gjort på detta område ansåg vi att dessa var de mest lämpliga.

4. METOD

Under denna del av uppsatsen kommer vi behandla de steg vi valt att ta för att komma fram till ett resultat. Vi redogör för vårt material, vilken typ av urval vi gjort samt hur databearbetningen sett ut. Sedan kommer en kort redovisning av vår statistiska analysmetod och en metoddiskussion som avslutning. *Ungdomar* kommer vara ordet som är i fokus och med det menas elever i årskurs nio.

4.1 Datainsamling

Vårt forskningsproblem är något som kommer lösas genom kvantitativ metod. Basen som uppsatsen kommer vila på är den årliga CAN undersökningen som skickas ut nationellt för att ta del av ungdomars drog- och alkoholvanor (Hvitfeldt & Gripe 2010, s. 15). Undersökningen skickas ut till niondeklassare samt gymnasieelever i andra ring och består av 76 slutna frågor om droger och alkohol där ungdomarna har flera svarsalternativ att välja mellan. Dock har vi valt att fokusera på niondeklassare. Den enkätundersökning som CAN gjort och som ligger till grund för vår studie är ifrån år 2010. De frågor vi valt ut och som behandlar uppsatsens syfte fokuserar på ungdomarnas kunskap om vilken risk som hör ihop med att berusa sig varje helg och huruvida de väljer att konsumera alkohol eller inte. Vidare vill vi undersöka om en

ANT-undervisning skulle påverka deras alkoholkonsumtion då kursen är utformad så att eleverna får mer kunskap om alkohol och andra droger.

4.2 Urval & Bortfall

Vårt urval i denna studie består av ungdomar som har deltagit i CAN:s undersökning, de som gick i nionde klass år 2010. I undersökningen deltog 4851 elever och eftersom vi vill undersöka just hur ungdomars kunskap påverkar deras val av alkoholkonsumtion anser vi att detta urval är det mest givande, eftersom det oftast är under grundskolan ANT-undervisningen är aktuell. Urvalet som CAN gjort har valts ut genom stratifiering, vilket innebär att populationen delas in i olika grupper/strata ur vilket ett urval görs. Metoden man använt för urvalet av varje grupp har gjorts genom ett obundet slumpmässigt urval. Detta betyder att varje person inom urvalet har haft samma förutsättning att bli utvald som någon annan i undersökningen (Eliasson 2013, s. 47.48; Hvitfeldt & Gripe 2010, s. 20).

Talar vi om bortfall handlar det om individer som egentligen skulle ha räknats med i undersökningen men av olika skäl inte kom med. Det går att dela in bortfallet i två olika typer. Ena utgörs av som redan nämnts personer som av olika orsaker inte medverkade i enkäten medan den andra typen handlar om elever som inte var närvarande vid datainsamlingen. Många gånger beror bortfall på att klassen inte kunde genomföra undersökningen under den period den skulle utföras eftersom klassen var ute på praktik eller liknande. I andra fall har orsaken varit att formulären tappats bort, att skolan glömt bort eller att de inte haft viljan att medverka. Sedan starten av 1990-talet kan man se en ökning av bortfall av hela klasser, något som förklarar minskningen av antalet deltagande ungdomar (Henriksson & Leifman 2011, s. 23).

Problemet som uppstår här kan troligen mer eller mindre kopplas till att allt fler skolor har blivit nedtyngda med allt fler enkäter, vilket utan frågetecken har en effekt på både möjligheten och viljan att medverka (Henriksson & Leifman 2011, s. 23). När det gäller ett externt bortfall (som är som den första gruppen av bortfall) av CAN:s undersökning 2010 låg det på 16% bland niondeklassare. På individnivå var den vanligaste förklaringen till det externa bortfallet då att elever varit borta pga. sjukdom. Man brukar också tala om det interna bortfallet som handlar om att ungdomar väljer att inte svara på någon enskild fråga (Hvitfeldt & Gripe 2010, s. 21-22). Om vi tittar rent generellt på undersökningen som gjordes det året gick alla med på att svara på enkäten (ibid, s. 21). En orsak till detta kan vara det svåra att

neka deltagande samtidigt som alla kompisarna i klassen sitter runt omkring en. En annan sak kan vara att eleverna faktiskt förväntas att medverka. Å andra sidan har eleverna ett val av att svara på alla frågor eller inte, där de kan skippa frågor de känner sig obekväma med (Hvitfeldt & Gripe 2010, s. 21-22).

4.3 Tillvägagångssätt

SPSS IBM Statistics, version 22 har varit det verktyg vi valt för att bearbeta de data och svar vi tagit ifrån CANs enkät. Här har vi bearbetat de frågor vi valt ut som handlar om ungdomars alkoholkonsumtion samt deras kunskap om risken som finns i samband med detta. Nedan redogör vi om hur vi valt att koda frågorna till beroende och oberoende variabler.

4.3.1 Beroende variabel

Den beroende variabeln i denna studie kommer att vara *intensivkonsumtion*, som kommer att utgå ifrån fråga 19 i CANs undersökning som lyder “*Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst 18 cl sprit (en halv kvarting) eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?*”. Det ungdomarna fick välja för alternativ var:

1. Dricker inte alkohol
2. Någon gång i veckan
3. Ett par gånger i månaden
4. Någon gång i månaden
5. Några gånger per år
6. Mer sällan
7. Aldrig

Enligt vår utgångspunkt som vi nämnde i teoridelen om intensivkonsumtion, så är det att de som konsumerar 3-4 standardglas vid *ett och sammatillfälle* anses som intensivkonsumenter och att dessa personer då hamnar inom kategorin *riskbruk*. Eftersom utgångspunkten utgår från enbart ett tillfälle kommer även vi att utgå från det, därför kommer vi koda om så att de som svarat att de *inte dricker* alkohol eller *aldrig* kommer klassas som *icke intensivkonsumenter*. Medan de som har svarat på alternativen 2-6 kommer klassas som *intensivkonsumenter*.

4.3.2 Oberoende variabler

Här nedan kommer det att presenteras den databearbetning som gjorts av våra oberoende variabler. Det är de som använts för att se hur mycket som de relaterar till vår beroende variabel och de består av *gruppsyck*, *kunskap* och *föräldrarelationen*.

4.3.2.1 Gruppsyck

För att vi ska kunna se om gruppsyck har en påverkan eller inte har vi valt att utgå från frågan som lyder “*Hur många av dina vänner (inom och utom skolan) dricker sig berusade?*”.

Utifrån denna fråga fick ungdomarna svara på dessa alternativ

1. Ingen
2. Någon enstaka
3. En del
4. De flesta
5. Vet ej

Enligt dessa alternativ så har vi kodat om dessa till lågt gruppsyck, medel gruppsyck och högt gruppsyck. De alternativ som ingick i det låga gruppsycket var *ingen* samt *någon enstaka*. I medelgruppsycket så var det alternativet *en del*, och slutligen för det höga gruppsycket så ingick *de flesta*. Vi valde att se *vet ej* som bortfall, då dessa ungdomar inte hade en aning om deras vänner drack sig berusade eller inte, och att dessa ungdomar då inte utsattes för något gruppsyck, passivt som aktiv, då de inte hade vetskapen om sina vänner.

4.3.2.2 Riskkunskap

För att kunna se om ungdomars riskkunskap inverkar på intensivkonsumtionen har vi valt ta med denna oberoende variabel som är baserad på frågan: *Hur stor risk tror du att människor skadar sig själva, fysiskt, eller på annat sätt om de...*”. Vi kommer se hur eleverna har svarat på underfrågan som löd “... *om de berusar sig på alkohol varje helg?*”. Där får eleverna svara på olika saker med alternativen:

1. Ingen risk
2. Liten risk
3. Måttlig risk
4. Stor risk
5. Vet ej.

Vi har här kodat om *riskan* till *mindre kunskap* och *mer kunskap* då vi ansåg att alternativ 1-2 samt 5 gav signaler på mindre riskkunskap sorterades dessa som att de hade mindre kunskap om alkoholen fysiologiska effekter. Och där resterande alternativ 3-4 sorterades som att de hade högre kunskap om alkoholen.

4.3.2.3 ANT-undervisning

Vi såg även att frågan om ungdomarna har fått någon ANT-undervisning var relevant då som en oberoende variabel. Frågan var ställd: *Har du haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak det här läsåret (dvs under höst- eller vårterminen)?*. De valungdomarna fick välja på var alternativen:

1. Nej.
2. Ja, några timmar.
3. Ja, sammanlagt en dag.
4. Ja, sammanlagt ungefär 2-3 dagar.
5. Ja, ungefär sammanlagt en vecka.
6. Ja, sammanlagt mer än en vecka.

Här kodade vi om så att de som inte har haft någon kunskap var en grupp, medan de resterande, de som har fått undervisningen mindre som större mängder räknades som andra gruppen.

4.3.2.4 Föräldraförhållandet

För att tillslut undersöka om ungdomen anser sig ha en god relation med sina föräldrar och som är vår sista oberoende variabel har vi valt att undersöka frågan *hur nöjd är du vanligtvis med... och då med alternativet ditt förhållande till din familj?* De kan då få välja mellan följande alternativ:

1. Mycket nöjd.
2. Nöjd.
3. Varken nöjd eller missnöjd.
4. Missnöjd.
5. Mycket missnöjd.

Denna variabel har vi kodat om på så sätt att vi delade in dessa i tre kategorier, *nöjda*, *varken eller* och *missnöjd*. Då alternativen mycket nöjd och nöjd ingår i *nöjd*, medan varken nöjd

eller missnöjd ingår i en egen kategori, *varken eller*. Sist har vi missnöjd samt mycket missnöjd som ingår i *missnöjd* kategorin.

4.3.3 Kontrollvariabel

Vi tror att kön kan vara en faktor som påverkar vårt resultat då det har visat att pojkar och flickor har olika mönster i alkoholkonsumtion. Vi ville även se om det skiljde sig kunskapsmässigt mellan könen. Därmed för att se om det finns någon skillnad mellan pojkars och flickors val av alkoholkonsumtion i samband med deras kunskap om drickandet valde vi att ta med *kön* som kontrollvariabel. Valet gjorde vi med stöd av vår bakgrund som visar att det finns skillnader mellan flickors och pojkars alkoholdrickande. Eftersom denna variabel inte är den del av våra frågeställningar har vi inte ansett det relevant att ha med den i vår ursprungliga forskningsfråga, utan mer för att vidare undersöka om ett potentiellt samband finns. För att identifiera svarspersonernas kön har de kunnat kryssa i om de är *flicka* eller *pojke*.

4.4 Statistisk analysmetod

För att presentera och analysera vårt material har vi använt oss av korstabeller. Vi har inte behövt använda oss av någon mer komplicerad analysmetod för att få fram det resultat vi önskat. Då vi undersökt hur sambandet ser ut mellan ungdomars intensivdrickande av alkohol och *gruppträck*, *kunskap* och *föräldrarelationen* har dessa tre blivit våra oberoende variabler. Med *kunskapen* som delats upp i två separata variabler, *ANT-undervisning* och *riskkunskap*. Detta eftersom våra oberoende variabler ska försöka förklara vår beroende variabel, nämligen ungdomarnas *intensivkonsumtion*. Det som fick oss att kategorisera oberoende och beroende som de ser ut är främst teoribaserat och av vår nyfikenhet. När all data angående uppsatsens huvudfrågor har kodats om som vi beskrivit i kapitlet ovan la vi till dessa i korstabeller för att se eventuella samband mellan dessa. Om ni önskar se hur svaren såg fördelade ut innan vår omkodning finns dessa som bilagor i denna uppsats. Vi kommer att presentera er fem korstabeller som kommer att visa hur ungdomarnas intensivkonsumtion är i jämförelse med hur deras gruppträck från andra, riskkunskap och om de har fått någon ANT-undervisning, samt familjerelationen.

4.5 Metoddiskussion

Att vi valt att använda oss av en kvantitativ metod utifrån uppsatsens syfte som är att se om det finns ett samband mellan gruppträck, kunskap, föräldrarelationen och intensivkonsumtion

av alkohol anser vi har varit ett lämpligt val. Genom att välja den typen av metod har vi kunnat få ut ett större antal respondenter som ger en större sannolikhet för att finna ett samband. Något som i sin tur gör det enklare att generalisera till hela populationen till skillnad ifrån en kvalitativ metod där man inte hade kunnat göra samma sak. Aspekten som det kvalitativa hade kunnat bidra med är fler facetter och nyanser av den faktor vi valt att undersöka (Eliasson 2013, s. 29-30). Hade man valt att utföra detta genom den kvalitativa vägen skulle det finnas en sannolikhet att ungdomarna inte hade valt att ställa upp på att svara på frågorna utifrån ett ärligt hjärta, eftersom alkoholdrickande är för många ett känsligt område, särskilt om man har problem med alkohol. Således har det kvantitativa spåret ansetts av oss vara bättre då alla individer som räknats med i resultatet varit anonyma, man har ungdomens svar i fokus och inte dess identitet. Något som gör det enklare för personen att svara sanningsenligt. Tack vare att CAN erbjöd svarspersonerna anonymitet fanns det en möjlighet till att bortfallet blivit mindre och antalet genomförda enkäter blev större (ibid, s. 42).

CAN:s enkätsvar är ett resultat av en stor andel ungdomar som valt att svara på undersökningen, vilket därmed gör att vi har en trygg bas att vila på. Dock kan detta utgöra problem på grund av den brist på påverkan som finns hos enkätfrågorna och på hur de utformats. Däremot har enkäten använts flitigt sedan 1971 och förbättrats genom åren för att ge ett så gott resultat som möjligt. Ett sätt man valt att göra detta på är att exempelvis inte ta med frågor som har en risk att missuppfattas (Hvitfeldt & Gripe 2010, s. 23-24).

Väljer vi att inspektera vår huvudfråga igen som handlar om ungdomar är intensivkonsumenter eller ej, är den i CAN:s enkät formulerad såhär: *Hur ofta händer det att du dricker alkohol motsvarande minst 18 cl sprit (en halv kvarting) eller en helflaska vin eller fyra stora flaskor stark cider/alkoläsk eller fyra burkar starköl eller sex burkar folköl vid samma tillfälle?* För att undersöka huruvida skillnaderna mellan intensivkonsumenter och icke intensivkonsumenter är mellan våra andra variabler, gruppsyck, kunskap samt föräldrarelationen så har ungdomarna fått svara på respektive fråga. Detta för att se hur dessa variabler påverkar ungdomar till att bli intensivkonsumenter.

Ungdomarna har fått svara på frågor gällande deras vänner, om de dricker sig berusade, hur ungdomen upplever sin föräldrarelation samt ungdomens kunskap (ANT-undervisning) och upplevda kunskap (risk-kunskap). Dessa variabler står inte till svar för allt som ingår i begreppen gruppsyck, föräldrarelation och kunskap. Det vi har använt oss av är vissa faktorer

som ingår i dessa större begrepp, med det menar vi att vi inte har den absoluta begreppsdefinitionen i vår studie.

4.5.1 Validitet

Talar vi om validitet handlar det om vi i undersökningen faktiskt mäter det som ska eller bör mätas (Eliasson 2013, s.16). I vår uppsats är det variablerna *gruppsyck*, *kunskap* (som mäts i riskkunskap och ANT-undervisning) och *föräldraförhållandets* som bör påverka ungdomarnas intensivkonsumtion av alkohol.

Vår operationalisering av variabeln *gruppsyck* som grundades i hur en persons vänner konsumerade alkohol eller ej är definitivt en diskussionsfråga. *Gruppsyck* kan definieras på många olika sätt, och kan vara flera faktorer som spelar roll på hur en individ tar emot *gruppsyck*/hanterar det. Med det sagt så vill vi inte påstå att vår variabel är den ultimata för att få fram allt under begreppet *gruppsyck*. Men vi anser att variabeln är god nog för att klassas som *gruppsyck* och representerar begreppet väl.

Hur vi valt att operationalisera begreppen *kunskap* och *ANT-undervisning* är mestadels baserat på de olika teorier vi valt, som säger att med ökad risk kunskap minskar alkoholkonsumtion, men även att risk- och skyddsfaktorer har en effekt på ens sannolikhet att bruka alkohol. Kunskap är svårt att definiera och det är vi medvetna om, dock anser vi att dessa två variabler representerar kunskap på ett någorlunda rättvist sätt, då vi ser om de har fått någon kunskap från skola genom ANT och hur väl deras risk kunskaper är.

Operationaliseringen av begreppet *föräldraförhållandet* är som vi nämnt, svårt att definiera, och består av flera olika faktorer som avgör helheten. Dock utgår detta från ungdomens upplevda föräldrarelation vilket ökar validiteten, alltså är det inte andrahands information. Eftersom CAN:s formulär är anonymt för alla som deltar innebär det att dessa individer känner sig tryggare. På grund av att ingen kommer få veta vad man som individ har svarat har man sannolikt inget att dölja/förvränga. Detta gör att trovärdigheten ökar genom de svar som CAN får in, iallafall genom de flesta. Dock är alkohol känt för att vara ett känsligt ämne som redan nämnt, vilket gör att man inte alltid vill berätta hela sanningen när det kommer till alkoholfrågor. Med andra ord kan detta vara ett problem för vår validitet eftersom risken finns att man fått oärliga svar. Den diskussion som vi haft med varandra har handlat om till vilken grad detta kommer påverka validiteten. Därför har vi varit öppna för sannolikheten att vissa ungdomar kan ha valt att förvränga svaren ändå.

Vår uppsats har utgått ifrån CAN:s enkät och många av frågorna som ställs i enkäten har en nära koppling till risk- och skyddsfaktorer, något som ökar validiteten. CAN har också valt att prioritera bort formulär ifrån enkäten som haft orimliga och oärliga svar där det var 147 st ifrån år 2010 (Hvitfeldt & Gripe 2010, s. 21-22). Detta är något som också får validiteten att gå upp en del eftersom svar ifrån enkäter som inte anses ha en så hög sanningshalt tas bort, men också att sannolikheten att eventuella felmätningar förekommer går ner.

Vi är dock medvetna om att risken för felräkning är befintlig, då intensivkonsumtion kräver enbart 3-4 *standardglas* oavsett när för att personen ska räknas som intensivkonsument. Något som kan innebära att en person gjort detta en gång i sitt liv och därmed räknas in, det finns även ingen skillnad på en intensivkonsument som gjort det en gång jämfört med en intensivkonsument som gör detta varje helg. Detta medför risker för att mätningen kan visa fel. Intensivkonsumtion är som sagt enbart utifrån ett enskilt tillfälle, dock anses det som ett riskbruk av alkohol vilket är en allvarlig situation normalt sett, men ännu allvarigare då denna mätning anses mäta för ett riskbruk av alkoholkonsumtion när det gäller vuxna. Något som gör att denna mätning jämför ungdomars riskbruk med vuxnas och ungdomar tar större skada från denna intensivkonsumtion än vad vuxna gör. Samt då ungdomar tål mindre alkohol bör en intensivkonsumtion för ungdomar ha en lägre mätning för att den ska visa rättvist.

En sista sak som bör uppmärksammas vid läsningen av denna uppsats gällande validiteten och som kan anses vara problematiskt är att vi valt att använda oss utav en definition av intensivkonsumtion som mäter *hur mycket* som dricks vid ett och samma tillfälle och inte *hur ofta*. Detta betyder att under beroende variabel-stycket valde vi att ta med alternativen ”några gånger per år” och ”mer sällan” som *intensivkonsumtion*. Något som för många kan vara konstigt eftersom man generellt sätt inte kallar någon för en *intensivkonsument* bara för att hen förbrukat en stor andel alkohol något enskilt tillfälle. Men eftersom vi valde denna definition har vi valt att vara konsekventa och fortsätta med den, även om den anses som kontroversiell.

4.5.2 Reliabilitet

Till skillnad ifrån validitet handlar reliabilitet om undersökningen faktiskt är pålitlig. Vidare brukar man säga om man gör om studien - skulle man få samma resultat då?

Ordet kommer ifrån engelskan *rely on* som betyder att *lita på*. Man kan sammanfatta det genom följande påstående: ju större sannolikheten är att resultatet går att upprepa desto högre är reliabiliteten (Eliasson 2013, s. 14-15). Något som kan anses förhöja reliabilitet är det faktum som tidigare nämnts, att CAN genom åren sedan starten valt att finjustera på de olika frågorna som valts ut samt ändra på olika frågor som kunnat förbättras. Men även att vi gått igenom de olika databearbetningar och omkodningar vi gjort, något som ökar reliabiliteten eftersom det på ett enklare sätt visar hur man bör gå till väga om man skulle välja att göra om undersökningen. Sannolikheten att resultatet blir annorlunda hade omkodningen varit på ett annat sätt är självfallet befintlig, men det är också därför vi valt att redovisa det tydligt.

4.5.3 Etik

När det gäller *God forskningssed* och det man kan läsa där finns det en hel del etiska aspekter att ta hänsyn till. Det vi dock ansåg var det mest relevanta och lämpliga att ha med var de fyra begreppen *sekretess*, *tystnadsplikt*, *anonymitet* och *konfidentialitet* (Gustafsson et al. 2011, s. 66). En uppgift kan endast omfattas av begreppet *sekretess* om den faller under en viss paragraf i offentlighet- och sekretesslagen (ibid, s. 67). Uppgiften måste alltså kunna avslöjas och analyseras vi vårt material utifrån detta kan vi nog konstatera att de uppgifter vi har är ifrån anonyma personer och på så sätt passerat detta kriterium. Vi kan inte röja en uppgift om det fattas namn på personen. Det andra begreppet är *tystnadsplikt* och är nära besläktat med sekretess. Här handlar det om förbud mot att röja uppgifter för obehöriga, personer som inte har något att göra med den information som rör den aktuella personen (ibid, s. 67-68).

De personer som detta kriterium gäller mest är forskare som gjort kvalitativa studier, mer specifikt de som utfört intervjuer. Anledningen till detta är för att man möter personer som man senare kan avslöja genom materialet man samlat ifrån dem. Självklart kan man välja att göra de anonyma senare under arbetet men det är nog enklare att spåra tillbaka uppgifterna till de jämfört med en kvantitativ undersökning som denna, eftersom vi aldrig kommer i kontakt med svarspersonerna.

Eftersom enkäten vi har använt oss av i uppsatsen är framtagen och utarbetad av CAN, faller det etiska ansvaret för enkäten på dem. I deras egna verk *Skolelevers drogvanor 2010* kan man bland annat läsa om hur angelägna de är att varje ungdom som svarar på enkätet ska vara *anonym*, som gör att vi kommer in på det tredje begreppet och som vi redan varit inne på. Sättet som man visade detta på var att be varje enkättagare att inte skriva ner sitt namn någonstans och att man själv efter att man svarat klart fick lägga ner undersökningen i

kuvertet som skulle skickas tillbaka senare (Hvitfeldt & Gripe 2010, s. 21) Begreppet *anonymitet* i detta sammanhang betyder att ingen, oavsett person eller behörighet ska kunna veta vem som svarat på vilken enkät (Gustafsson et al. 2011 s. 67-68). Trots detta går det inte helt och hållet exkludera risken att man genom en kombination av olika svar lyckas lista ut vilka vissa personer är. Möjligheten för detta finns genom att man har bra kunskap om olika enskilda som 2010 gick i nionde klass och insikt i hur deras liv såg ut under denna period. Men på grund av att något likt detta inte på något sätt varit på vår agenda eller har att göra med vårt syfte har vi ej gjort något sådant. I och med detta har planen som CAN haft att låta varje ungdom vara anonym vidmakthållits under vårt jobb med denna studie.

Ett sista begrepp som också är nära kopplat till *tystnadsplikt* är *konfidentialitet*. Det handlar helt enkelt om att skydda respondenternas information ifrån att hamna i obehörigas händer och därmed beskydda deras mentala, fysiska och sociala integritet (Gustafsson et al. 2011, s. 67-69). Att tillslut värna om respondenternas identiteter har också varit en hög prioritet eftersom en del information som framgått kan anses som känslig (Hvitfeldt & Gripe 2010, s. 20-21). Ett krav kallat individskyddskravet innebär att det är av ytterst vikt att man beskyddar individerna från förolämpningar och liknande som skulle kunna förekomma som en konsekvens av enkäten (Gustafsson et al. 2011, s. 18-19).

Ett exempel på detta skulle möjligtvis kunna vara om planen med att hålla alla svarspersoner anonyma misslyckas och att resultatet hamnar i fel händer. Det är speciellt ungdomarnas unga ålder samt känsligheten i frågorna som gör det ännu viktigare för varje svarande att få en möjlighet att undvika att svara på enkäten, om han eller hon så vill. Att man får tillfälle att avstå ifrån en undersökning och just framhävandet av frivilligheten i deltagandet är i all forskning central (ibid, s. 43).

5. RESULTAT

Innan vi går in på vårt egna resultat vill vi framställa lite grunder först, som könsfördelning, av alla informanter som deltog i CANs undersökning var 48,3 % pojkar och 51,6 % flickor. Resterande 0,1 % valde inget av dessa alternativ och förknippar sig troligtvis med något annat. Könsfördelningen kan ses som jämnt fördelad.

Sedan antalet intensivkonsumenter bland niondeklassare är högt, 46,3% anses vara intensivkonsumenter (2244 personer) och då i motsatta, icke intensivkonsumenter 52,9% (2568 personer) alltså är det jämnt mellan dessa grupper. Vi hade ett internt bortfall på 0,8% på denna fråga.

Figuren visar samband mellan kön och intensivkonsumenter.

Figuren visar kolumnprocent

Könsfördelning	<u>Pojke</u>		<u>Flicka</u>	
<u>Intensivkonsument</u>	1064	46%	1177	47,2%
<u>Ej intensivkonsument</u>	1249	54%	1318	52,8%

Chi-2 = 0,216

Figur 1

Det vi ser i denna figur är fördelningen mellan könen och dess intensivkonsumenter och det är jämnt fördelat överlag hos båda könen, men att flickorna har en lite högre procentandel än pojkarna angående intensivkonsumenter. Enligt chi-2 testet är detta inte signifikant, vilket betyder att vi inte kan dra generella slutsatser utifrån detta.

5.1 Gruppträck

Figuren visar hur sambandet mellan gruppträcket och intensivkonsumtionen.

Figuren visar kolumnprocent

Gruppträck och intensivkonsumtion	<u>Lågt gruppträck</u>		<u>Medel gruppträck</u>		<u>Högt gruppträck</u>	
<u>Intensivkonsument</u>	434	24,6%	915	56,8%	738	80,1%
<u>Ej intensivkonsument</u>	1333	75,4%	695	43,2%	183	19,9%

Chi-2 = 0,001

Figur 2

Det denna figur visar oss är att det finns ett samband mellan gruppträck och intensivkonsumtion. Vi kan se hur de bland gruppen med lågt gruppträck att majoriteten är de som inte är intensivkonsumenter. Procentandelen intensivkonsumenter ökar i samband med ju högre gruppträcket blir. Har en ungdom många vänner som konsumerar alkohol finns det en hög risk för att ungdomen själv gör det genom gruppträckets påverkan. Enligt vårt chi-2 test är denna figur signifikant, vilket betyder att den går att generalisera över populationen.

5.2 Kunskap

Figuren visar sambandet mellan ANT-undervisningen och intensivkonsumtionen.

Figuren visar kolumnprocent

ANT-undervisning och intensivkonsumtion	<u>Haft ANT</u>		<u>Ej haft ANT</u>	
<u>Intensivkonsument</u>	1150	49,8%	1065	43,4%
<u>Ej intensivkonsument</u>	1158	50,2%	1388	56,6%

Chi-2 = 0,001

Figur 3

Det vi ser i denna figur är att hos båda grupperna, de som haft ANT-undervisning och inte, ligger majoriteten hos de som inte är intensivkonsumenter. Detta bör betyda att ANT-undervisningen har en viss effekt. Men det vi även ser är att antalet intensivkonsumenter ökar om de har haft ANT-undervisningen, vilket är en motsatt effekt av vad ANT-undervisningen strävar efter, och samtidigt bland de som inte är intensivkonsumenter är dessa störst representerade bland de som inte haft någon ANT-undervisning. Vad detta kan bero på är något vi diskuterar i analysen. Vårt chi-2 test visar att även detta är signifikant.

Denna figur visar sambandet mellan vår andra kunskapsvariabel, nämligen *riskkunskap* och intensivkonsumtionen.

Figuren visar kolumnprocent

Riskkunskap och intensivkonsumtion	<u>Har riskkunskap</u>		<u>Har ej riskkunskap</u>	
<u>Intensivkonsument</u>	1750	46%	450	48,9%
<u>Ej intensivkonsument</u>	2054	54%	471	51,1%

Chi-2 = 0,064

Figur 4

Det denna figur visar är att intensivkonsumenterna är majoriteten hos båda fördelningarna om kunskap. Dock ökade procentandelen hos intensivkonsumenterna som inte har risk kunskap, jämfört med intensivkonsumenter som har riskkunskap. Men även så ökade procentandelen hos de som inte är intensivkonsumenter och har riskkunskap jämfört med de som inte är intensivkonsumenter och inte anses ha kunskapen. Vårt chi-2 test visade att detta resultat inte är signifikant, vilket betyder att vi då inte kan dra generella slutsatser om det.

5.3 Föräldrarförhållandet

Denna figur visar sambandet mellan hur ungdomen ser på hens relation med föräldrarna och intensivkonsumenter.

Figuren visar kolumnprocent

Föräldrarrelationen och intensivkonsumtion	<u>Nöjd</u>		<u>varken eller</u>		<u>Missnöjd</u>	
<u>Intensivkonsument</u>	1762	44,1%	280	57,9%	137	61,7%
<u>Ej intensivkonsument</u>	2233	55,9%	2014	42,1%	85	38,3%

Chi-2 = 0,001

Figur 5

Det vi ser i denna figur är att procentandelarna ökar respektive sjunker bland intensivkonsumenterna i samband med deras föräldrarelation. Bland intensivkonsumenterna ökar procentandelarna ju mer missnöjda de är med sin relation till föräldrarna, och tvärtom så ökar procentandelen som inte är intensivkonsumenter med ju mer nöjda de är med sin relation till föräldrarna. Enligt vårt chi-2 test så är detta signifikant, vilket innebär att vi kan dra generella slutsatser om detta resultat.

5.3 Sammanställning av resultatet

För att sammanfatta resultatet kort har det visat sig att 46,3% är intensivkonsumenter i nionde klass, vilket är en hög siffra, speciellt då denna mätning är avsedd för vuxna.

Det vi såg utifrån vårt resultat var att både gruppsytryck samt föräldraförhållandet har en påverkan på ungdomars intensivkonsumtion, de ungdomar som ansågs sig ha sämre föräldraförhållande var i större utsträckning intensivkonsumenter än de som ansågs ha det bättre. Likaså fann vi sambandet i gruppsytrycket, de ungdomar som hade flera vänner som drack sig berusade drack även dem, medan tvärtom, de ungdomar som hade färre/ingen vän som berusade sig hade mindre procentandel som var intensivkonsumenter.

Det vi också fann var kunskapens betydelse, främst ANT-undervisningen. Enligt vårt resultat var majoriteten hos de som fått ANT-undervisningen och de som inte fått undervisningen, ungdomar som inte var intensivkonsumenter. Men vi såg att hos de ungdomar som inte fått ANT-undervisningen så var antalet störst bland de som inte var intensivkonsumenter, men vi

såg också att hos de ungdomar som var intensivkonsumenter som fått undervisningen så ökade procenten jämfört med de som inte haft någon ANT-undervisning och var intensivkonsumenter.

För att förklara det kortfattat var det flest icke-intensivkonsumenter som inte hade fått någon ANT-undervisning, och att det blev fler intensivkonsumenter bland ungdomarna när de har fått ANT-undervisningen. Vilket är motsatt effekt av vad undervisningen är till för.

Vi fick tyvärr inte något önskvärt signifikansvärde på vår andra kunskapsvariabel, *riskkunskapen*, samt kontrollvariabeln *kön*. Vi kan därmed inte diskutera dessa över en generell population men det vi såg utifrån kön var att det var jämnt fördelat, men att flickorna hade lite större procentandel intensivkonsumenter än pojkarna. Och angående riskkunskapen var det icke-intensivkonsumenter som var majoriteten vare sig de hade risk kunskap eller ej, men att procentandelen ökade bland intensivkonsumenter som inte hade risk kunskap jämfört med de intensivkonsumenter som hade kunskapen. De som inte var intensivkonsumenter hade störst andel hos de med risk kunskap.

6. ANALYS

Här kommer vårt resultat analyseras och kopplas ihop med de teoretiska verktyg vi valt att använda oss av. Kapitlet kommer vidare att delas upp efter de variabler som vi behandlat i uppsatsen och som vi också kan se i frågeställningarna.

6.1 Gruppsyck

Resultatet som visade att gruppsyck hade en tydlig effekt på huruvida man var en intensivkonsument av alkohol eller inte var väldigt intressant information ansåg vi. Som vi redan benämnt tidigare är en av våra risk- och skyddsfaktorer *gruppsyck*, och med det menas det främst att ens nära vänner eller kompisarna runt omkring väljer att utföra ett visst beteende och att man då som individ påverkas av detta och frestas eller utövar samma eller liknande beteende (CAN, 2009, fråga 57). Gruppsycket kan här ses utifrån två olika nivåer, där den första nivån kallas *sociala nätverksfaktorer*. Här kommer ungdomens vänner och omgivning in som påverkar valet av intensivkonsumtion man gör. Det går att spekulera mycket kring vad det exakt är som får ungdomar att falla för gruppsyck och som vidare gör det till en riskfaktor, men en orsak är exkludering. Fattar man ett beslut som går emot vännernas finns risken att man blir utestängd från gemenskapen, och detta gruppsyck blir extra kraftfullt om

man inte har några andra vänner eller en annan gemenskap att vända sig till. Detta kan speciellt vara fallet för de som inte har bra relationer hemma och vänder sig till vänner (Andreasson et al. 2002, s. 13). Även gruppträck som kommer få en att känna sig "häftig" om man väljer att intensivkonsumera kan få en person att inte säga nej samt en rädsla för att bli stämplad som den "mesiga typen".

Den andra formen av gruppträck faller in på samhällsnivå och kan kallas för *samhällsfaktorer*. Denna nivå handlar om de rådande normerna som försiggår i ett samhälle, de attityder som finns gentemot alkohol samt den kultur som finns. Möjligtvis skulle detta område kunna vara det som har störst effekt och tyngd. Att så många niondeklassare väljer att intensivkonsumera alkohol misstänker vi inte endast har att göra med deras vänner och omgivningen, utan hela samhället. Om ungdomar hela tiden får se och höra av äldre ungdomar och vuxna i deras omgivning hur kul det är att bli berusad är det inte helt omöjligt att ha misstanke om att dessa ungdomar tar emot just det budskapet. Det är förrän normerna och den allmänna attityden som finns i samhället mot alkohol förändras som man kan börja se en skillnad. Man skulle kunna tänka sig att det inte blir lika roligt och enkelt att dricka när alla talar om vilka risker det finns med att dricka alkohol och samtidigt visa det för ungdomarna genom att leva ut ett nyktert liv. Sannolikheten skulle ju då finnas att något sådant kan förändra vissa normer inom vår kultur. Finns det dessutom en ny och mer restriktiv attityd som utvecklas i samhället mot att langa och köpa smuggelsprit som är olagligt, kommer fler och fler inte längre våga handskas med sådant. Alla dessa saker kan kopplas tillbaka till risk- och skyddsfaktorer då de både möjliggör och förhindrar alkoholkonsumtion, intensiv eller inte.

Det är idag något vedertaget att man ska dricka alkohol även när man inte fyllt 18 år än, och det sätter press på ungdomar. Om man skulle vilja gå på fest är det en självklar del av evenemanget att man ska dricka alkohol och gör man inte det finns risken att man blir exkluderad. Finns en väldigt vedertagen norm som säger att man inte riktigt kan ha kul utan alkohol, något som självklart påverkar ungdomen. Alla dessa saker kombinerade gör det väldigt svårt för ungdomen att säga nej när det kommer till att hetsdricka, som är intensivkonsumtion, eller att dricka överhuvudtaget för den delen.

Om vi fortsätter på samhällspåret kan vi genom *Social inlärningsteori* se något väldigt intressant. Man brukar säga att barn plockar upp allt som sägs runtomkring, men också att de

härmar det man gör. På samma sätt är det med ungdomar. Det har blivit en norm att man som ungdom ska dricka och att se alla sina kompisar dricka är det nästintill omöjligt att undvika alkoholen. Teorin är baserad på imitation och observation, och för att sätta in det i sammanhanget är egentligen allt ungdomarna gör är att se vad alla andra gör i samhället och följer efter genom härma det de ser (Andreasson et al. 2002, s. 13).

Utifrån Ajzens teori, så passar gruppsytryck in i hans begrepp *subjektiva normen* och lite av den *upplevda beteendekontrollen*. Ajzen menar att den subjektiva normen är hur omgivningen påverkar individen, vi kan tänka oss i detta fall, som ungdom är säkerligen vänner en väldigt viktig del i ens liv. Därmed så lägger kanske ungdomen en större vikt i vad vänskapskretsens subjektiva normer ser ut än samhällets, med det menar vi att ungdomen prioriterar vad sina vänner tycker och tänker framför andra, och att de på så sätt blir ännu mer sårbara för gruppsytryck. (Ohlsson, 2010. s. 7-8)

För att sedan gå vidare till den upplevda beteendekontrollen, så tror vi att även den har en effekt genom gruppsytrycket. Genom att en ungdom har flera vänner som vill genomföra ett visst beteende (konsumera alkohol) så blir det färre hinder som står i vägen för att genomföra beteendet (Ohlsson, 2010. s. 8). Då dessa ungdomar tillsammans har större vänskapskrets och kontakter än en enskild individ, och genom det så ökar den upplevda kontrollen av beteendet anser vi.

6.2 Kunskapen

Analyserar vi resultatet utifrån delen som visade på ungdomarnas kunskap genom ANT-undervisningen kunde vi se en motsatt effekt av vad undervisningen egentligen är tänkt att göra. Resultatet visade att när antalet deltagare av undervisningen ökade, ökade också antalet intensivkonsumenter. Utifrån vår teori om risk- och skyddsfaktorerers första nivå som är *individuella faktorer* finns en hel del faktorer som spelar roll och som kan förklara detta på sätt och vis. Framför allt de biologiska som är individens genetik, nervsystemets uppbyggnad och en personlighet som söker efter nya upplevelser, för att nämna några (Andreasson et al. 2002, s. 13). Dessa saker skulle kunna förklara varför vissa ungdomar faktiskt väljer att dricka alkohol trots sin kunskap om dess risker, och då på grund av att de riskfaktorer man har är helt enkelt fler än ens skyddsfaktorer på den individuella nivån.

En annan orsak till detta fenomen kan vara ungdomarnas umgänge som är risk- och skyddsfaktorens andra nivå, *sociala nätverksfaktorer* (Andreasson et al. 2002, s. 13). Tar vi en titt på dessa har vi en möjlighet att se hur det kan utspela sig. Att skolan undervisar något om alkohol måste inte betyda att det kommer ha en effekt på eleven och bli en skyddsfaktor. Speciellt om eleven redan har förutbestämd uppfattning angående alkohol eller ett umgänge som redan har en påverkan på honom eller henne, något som kan vara fallet här och där den information som hen får från omgivningen blir istället en riskfaktor. *Planerat beteende* som är en av våra teorier kan också visa på detta fenomen då man väljer att lägga mycket vikt på åsikterna som ens nära omgivning har om ens beteende (Ohlsson. 2010, s. 8). Man väljer då helt enkelt att följa den information som ens vänner och omgivning har istället för skolans. I särskilda fall skulle man även kunna tänka sig att skolans undervisning kan bli en riskfaktor om man befinner sig i en rebellisk fas (vanligt i tonåren) och vill inget annat än att trotsa det man hör.

Om vi går över till Sartre som fyller uppsatsen med en utgångspunkt i ett mer filosofiskt perspektiv, kan vi se att han talar om något som kallas för *ond tro*. Det som menas med *ond tro* är när en människa antingen vet om sanningen, men väljer att leva i förnekelse eller när personen inte är medveten om den riktiga sanningen och lever på så vis i en egen "falsk" sanning. Som vi såg visade resultatet att procentandelen intensivkonsumenter ökade som hade tagit del av ANT-undervisningen jämfört med de som inte hade haft undervisningen. Om vi ska utgå från denna teori innebär det med andra ord att de ungdomar som sitter på kunskap om alkoholen och dess risker men väljer att intensivkonsumera alkohol ändå, att dessa lever i en *ond tro* (Roumbanis 2010, s. 93-97). De ungdomar som är medvetna om alkoholens effekter och väljer att konsumera oavsett förtränger då sin kunskap för att de vill se den sanning som de önskar för att rättfärdiga sitt beteende, vilket författaren med andra ord menar med *ond tro*. Ungdomarna gör valet helt själva om de vill dricka alkohol, det finns absolut faktorer som påverkar, så som familj och vänner, men valet ligger oavsett hos ungdomarna själva, och det är dem som står för ansvaret för detta val.

Något annat som detta rent långsiktigt kan orsaka när det gäller att svara på undersökningar är att det uppstår en diskrepans mellan verkligheten och den statistik som man får av enkäter som skickats ut. Då på grund av att de personer som befinner sig i detta tillstånd inte vill erkänna sitt beroende och därmed inte svarar ärligt på enkäten. Men också ett försvarande av

att behandla personer med ett riskbruk då man inte vill erkänna att man befinner sig i ett beroende.

Ajzens begrepp *attityd* är något som passar in bland kunskapen, då en individs attityd mot något återspeglas i personens kunskap om ämnet. Har en ungdom kunskap om hur alkohol enbart är negativt så lär det även återspegla i personens attityd gentemot alkohol. Genom vårt resultat så visade sig att de flesta ungdomar har kunskap, men ändå var det en hög siffra som var intensivkonsumenter. Utifrån Ajzens begrepp attityd så bör det betyda att ungdomarna då har en positiv attityd gentemot alkohol, och det förklarar varför de väljer att konsumera alkohol (Ohlsson, 2010. s. 7). Var de får den positiva attityden kan vara från många håll, men vi tror den har en stor grund från kunskapen, och hur den kunskapen ser ut. Kunskap kan vara all sorts kunskap, med det menar vi att ungdomar kan få kunskap om alkohol från vänner, familj med mera. Och hur denna kunskap är kan vi inte veta, därmed kan vi inte heller veta om kunskapen är korrekt eller felaktig, eller om den förespråkar ungdomars alkoholdrickande. Det vi ser är att ungdomars attityd gentemot alkohol verkar vara positiv då vi ser att ett stort antal ungdomar är intensivkonsumenter.

6.3 Föräldrarelationen

När vi fick fram resultatet om hur pass nöjda/missnöjda ungdomarna var med föräldrarelationen var vi tvungna att översätta det till risk- och skyddsfaktorer för att kunna analysera det. Det resultatet visade var att ju nöjdare ungdomen var med sin föräldrarelation desto mindre procentandelar var intensivkonsumenter. Och tvärtom, ju mindre nöjd ungdomen var med föräldrarelationen desto större blev procentandelen intensivkonsumtion. En sak som avgör huruvida en faktor blir skyddande eller inte är om en förening, skola eller familj lyckas etablera starka band med ungdomen, men även att man sätter upp regler och ramverk för beteende (Andreasson et al. 2002, s. 14). Eftersom vi här fokuserar på relationen med föräldrarna handlar det självklart om familjen. Med andra ord säger ovanstående förklaring att en ungdom kommer att beskyddas ifrån riskfyllt handlande om den har nära, goda och hälsosamma relationer med sin familj. Man kan tänka sig att sannolikheten är väldigt liten att en ungdom skulle vara missnöjd med sin föräldrarelation om den relationen skulle vara god med föräldrarna. På det sättet kan man tänka sig att vissa ungdomar väljer att intensivkonsumera alkohol som svarat att de inte är nöjda med sin föräldrarelation eftersom sannolikheten finns att de längtar efter att ha starkare band med föräldrarna. Dock fanns det ju även de som svarade att de var nöjda med föräldrarelationen och intensivkonsumerade

alkohol ändå, dock var de få till antalet. Något som visar att hur pass tillfredställd ungdomen är med sin föräldrarelation har en tydlig koppling till huruvida ungdomen väljer att intensivkonsumera eller inte.

Att ha regler och restriktioner som ungdomen kan gå efter är också viktigt och som avgör om ungdomen ska ha en till skyddsfaktor eller inte (Andreasson et al. 2002, s. 14). För de ungdomarna som inte hade det blir det ännu tydligare varför de valt att intensivkonsumera alkohol. Detta då sannolikheten för att hamna i ett sådant beteende ökar när man inte har skyddsfaktorn av regler och ramverk hemma. Har man dessutom tillgänglighet till alkohol hemma kan det räknas som en riskfaktor (ibid, s. 13), något som även kan ställas tillsammans med regler och restriktioner.

7. SLUTSATSER OCH DISKUSSION

Denna slutfas av uppsatsen kommer delas upp i olika delar där vi först sammanfattar vår studie i sin helhet för att sedan diskutera slutsatserna vi kommit fram till. Dessa slutsatser kommer sedan sättas in i ett större sammanhang och senare ge förslag på fortsatt forskning.

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka om det finns en koppling mellan niondeklassares intensivkonsumtion av alkohol och gruppsytryck, kunskap om alkoholen och ungdomarnas föräldrarelation. De tre frågeställningarna vi valt att arbeta med belyser vårt syfte där vi just undersöker gruppsytrycket, kunskapen i form av ANT-undervisning och riskkunskap och huruvida de är nöjda med sin föräldrarelation eller inte. Resultatet visade att gruppsytrycket mätt i hur många av ungdomarnas vänner som berusa sig på helger, faktiskt har en effekt på hur ungdomarna själva fattar beslut gällande konsumtion av alkohol. Ju fler vänner ungdomen hade som drack sig berusade desto fler valde själva att också göra det. Och tvärtom, när antalet vänner minskade som hade detta beteende minskade också antalet ungdomar som gjorde samma sak.

När det kom till resultatet som visade på om kunskapen om alkohol hade någon effekt på ungdomarna var inte riskkunskapen signifikant. Därför kunde vi tyvärr inte analysera det något vidare eller dra några slutsatser för den delen. Dock, gällande ANT-undervisningen kunde vi se att bland dessa som tagit emot undervisningen var det fler som konsumerade alkohol. Detta var signifikant, men det gick emot våra teorier, tidigare forskning och syftet med undervisningen. Vi valde att diskutera detta i analysen och kom fram till att det hade att

göra med risk- och skyddsfaktorer. Det våra tidigare forskning nämnde var dock att källan för information om alkohol verkade ha en betydelse, där information från skolan hade en större restriktiv effekt angående alkoholkonsumtion, medan information om alkohol från okända källor hade motsatt effekt, det var fler personer som konsumerade alkohol när de hade fått information någon annanstans än myndigheter/från offentliga sektorn. Vilket är möjligt det vår studie återspeglar, att risk-kunskapen är från okända källor medan ANT-undervisningen representerar den offentliga kunskapsutgivaren.

Baserat på varifrån ungdomen får kunskap kommer han eller hon agera utifrån den kunskapen. Dåliga umgängeskretsar bland annat kan orsaka sådant beteende. En konsekvens av detta skulle kunna vara att allt fler väljer att inte ta hänsyn till sådana klasser som syftar till att utbilda om alkohol och droger. Vidare blir det en belastning för samhället med ett ökat antal ungdomar som konsumerar alkohol, speciellt om de blir högkonsumenter (CAN, frågor och svar om alkohol, 2014), Därför anser vi att skolor bör vara mer strikta med att ha elever närvarande vid sådan undervisning. Självklart är det svårt att förändra en elevs redan uppgjorda inställning gentemot något men det man kan göra är att försöka påverka och upplysa genom dessa kurser.

Gällande resultatet som visade på effekten av ungdomens tillfredsställelse med föräldrarelationen var det också väldigt intressant information. Det visade sig att ju mer nöjd ungdomen var med föräldrarelationen desto mindre var procentandelen intensivkonsumtion. Och tvärtom, ju mindre nöjd ungdomen var desto större procentandel intensivkonsumerade. Vad orsakerna kan vara diskuteras i analysen. Men en sak vi kom fram till var att starka relationer i en familj utgör en skyddsfaktor gentemot riskfyllt handlande. Har man dessa två saker hemma är sannolikheten stor att man både kommer vara nöjd med föräldrarelationen och samtidigt inte utsätta sig själv för risker såsom intensivkonsumtion av alkohol.

Under bakgrund och teori går vi in på en modell kallad *totalkonsumtionsmodellen* som idag finns och som mest använts tidigare som mäter den totala konsumtionen av alkohol i samhället för att sedan försöka begränsa och minimera den. Risk- och skyddsfaktorer kan man också säga är som en modell för att antingen minska eller öka ett fenomen, baserat på vad man vill uppnå. Tittar vi på vårt problem som är alkoholkonsumtionen är alla med på att den generellt sätt behöver minskas. Och med hjälp av ett tänk som är baserat på risk- och skyddsfaktorer tror vi att man skulle kunna komma en bra bit på väg mot det målet. Vi såg

exempelvis att både gruppsyck och ungdomens uppfattning av föräldrarelationen hade en påverkan på de val som ungdomen valde att göra, där mycket att de sakerna är baserade på risk- och skyddsfaktorer. Kunskapen visade sig ha en motsatt effekt men rent generellt kan man ändå tänka sig att mer kunskap om alkoholens risker bör minska alkoholkonsumtionen, alltså kan kunskap också ses som en skyddsfaktor.

Om man satsade att på att göra mer forskning på detta område, hur man kan utöka skyddsfaktorena gällande ett fenomen för att minska det tror vi att det skulle göra stor skillnad. Detta för att vi har sett att genom kombinerandet av skyddsfaktorer eller riskfaktorer har något oftast antingen gått mot det ena eller andra hållet. Genom att hitta fler skyddsfaktorer på olika områden (individuellt, socialt och nationellt) anser vi skulle bidra med minskandet av många samhällsproblem, istället för att försöka hitta lösningar riktade mot ett enskilt problem. Vi ger detta som förslag på fortsatt forskning. Men även en jämförande studie mellan olika länder där man ser eventuella skillnader/likheter gällande våra variablers koppling till alkoholkonsumtion, hade varit intressant. På så sätt skulle man kunna jämföra kulturellt sätt hur dessa olika saker skiljer sig åt.

REFERENSLISTA

Andréasson, Sven (red.) (2002). *Den svenska supen i det nya Europa: nya villkor för alkoholprevention : en kunskapsöversikt[Elektronisk resurs]*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet. Tillgänglig: <

<http://kbaweb7.tripnet.se/Global/Uppleva%20och%20g%C3%B6ra/Dokument/F%C3%B6reningsliv/Verkygsl%C3%A5da%202/alkohol,%20tobak,%20narkotika/Den%20svenska%20supen%20FHI%20rapport.pdf#page=137>> (Hämtad 2015-12-06)

Bromme, Rolf (1996). *Påverka kommunens alkoholpolitik*. Stockholm: Motorförarnas helnykterhetsförb. (MHF)

Catalano, R.F. & Miller, J.Y. Hawkins, J.D., (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention. *Psychological Bulletin* 112(1):64-105

Danielsson, Anna-Karin (2011). *Adolescent alcohol use: implications for prevention [Elektronisk resurs]*. Diss. (sammanfattning) Stockholm : Karolinska institutet, 2011. Tillgänglig: <<http://hdl.handle.net/10616/40386>> (Hämtad 2015-12-15)

Eliasson, Annika (2013). *Kvantitativ metod från början*. 3., uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur.

Folkhälsomyndigheten (2013) *Alkoholkonsumtion. Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel [Elektronisk resurs]*. Tillgänglig: <<http://www.folkhalsomyndigheten.se/amnesomraden/livsvillkor-och-levnadsvanor/folkhalsans-utveckling-malomraden/alkohol-narkotika-dopning-tobak-och-spel/alkoholkonsumtion/>> (Hämtad 2015-12-26)

Forney, Ripley and Forney. *Alcohol and Adolescents - Knowledge, Attitudes and Behavior*. *Journal of Adolescents Health Care* 1988;9:194-202. Elsevier Science Publishing Co. Vanderbilt Ave. (1988)

Gaines, Brooks, Maisto, Dietrich and Shagena. *The Development of Children's Knowledge of Alcohol and the Role of Drinking*. *Journal of Applied Developmental Psychology* 9, 441-457 (1998). Vanderbilt University.

Goldberg, Ted (red.) (2010). *Samhällsproblem*. 7. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Henriksson, Clara & Leifman, Håkan (2011). *Skolelevers drogvanor [Elektronisk resurs]*. 1. uppl. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Tillgänglig: <<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:can-2011-3>> (hämtad 2015-12-30)

Hermerén, Göran (red.) (2011). *God forskningssed [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet: <<https://publikationer.vr.se/produkt/god-forsknings-sed>> (hämtad 2015-12-30)

Hvitfeldt, Thomas & Gripe, Isabella (2010). *Skolelevers drogvanor 2010 [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Tillgänglig på Internet: <<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:can-2010-5>> (hämtad 2015-12-30)

IQ-initiativet (2015) *Alkohol och hälsa: Alkohol i kroppen [Elektronisk resurs]*. Tillgänglig: <<http://www.iq.se/sv/fakta-om-alkohol/alkohol-i-kroppen>> (Hämtad 2015-12-26).

IQ-initiativet (2015) *Alkohol och ungdomar: Extra skadligt för unga [Elektronisk resurs]*. Tillgänglig: <<http://www.iq.se/sv/fakta-om-alkohol/extra-skadligt-for-unga>> (Hämtad 2015-12-26)

Larsson, Pernilla (2015) *Föräldrars kunskaper och preferenser till cannabis [Elektronisk resurs]*. Luleå, Ex- arb. Tillgänglig :<<https://pure.ltu.se/ws/files/103160551/LTU-EX-2015-103137103.pdf>> (Hämtad 2015-12-12)

Leifman, Håkan & Trolldal, Björn (2014). *Hur mycket dricker svensken?: alkoholkonsumtionen i siffror 2001-2012*. 1. uppl. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Leifman, Håkan. (2014) *Så dricker tonåringar [Elektronisk resurs]*. Systembolaget. Tillgänglig: <<https://www.systembolaget.se/om-alkohol/ungdomar/tonaringars-alkoholvanor/>> (Hämtad 2015-12-05).

Leifman, Håkan (2014) *Om vårt uppdrag [Elektronisk resurs]*. Systembolaget. Tillgänglig: <<https://www.systembolaget.se/vart-uppdrag/varfor-vi-finns/>> (Hämtad 2015-12-06)

Leifman, Håkan. (2012) *Viktigt följa konsumtionsutveckling och skador*. CAN. Tillgänglig: <<http://www.can.se/sv/Tidskriften-AoN/Alkoholskador-ovantat-stabila/Viktigt-folja-konsumtionsutveckling-och-skador/>> (Hämtad 2015-12-26)

National Health and Medical Research Council (1997) *Australian guidelines to reduce health risks from drinking alcohol [Elektronisk resurs]*. Canberra: Commonwealth Govt. Printer. Tillgänglig:

<<https://www.nhmrc.gov.au/files/nhmrc/publications/attachments/ds10-alcohol.pdf>>

(Hämtad 2015-11-29)

Nilsson, Sven-Erik (1998). *Barns beslutsfattande under säkerhet och risk*. Diss. Göteborg: Univ.

Nilsson, Tony. (2014). *Frågor och svar om alkohol [Elektronisk resurs]*. CAN. Tillgänglig:

<<http://www.can.se/sv/Drogfakta/Fragor-och-Svar/Alkohol/>> (Hämtad 2015-12-30)

Ohlsson, Jonas (2010) *Planerat beteende och varierad kost*. Linköping, Ex. -

arb., Citerar Ajzen, Icek (2002) *Constructing a TpB Questionnaire: Conceptual and Methodological Considerations [Elektronisk resurs]*. University of Massachusetts,

Amherst. Tillgänglig: <[http://www.diva-](http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:323182/FULLTEXT01.pdf)

[portal.org/smash/get/diva2:323182/FULLTEXT01.pdf](http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:323182/FULLTEXT01.pdf)> (Hämtad 2015-11-29)

Olsson, Magdalena. (2006). *Ungdomars vanor och kunskaper om alkohol, tobak och narkotika [Elektronisk resurs]*. Ex. -arb., Högskolan Kristianstad. Tillgänglig:

<<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:230194/FULLTEXT01.pdf>> (Hämtad

2015-11-28)

Roumbanis, Lambros (2010). *Kierkegaard och sociologins blinda fläck [Elektronisk resurs]*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2010. Tillgänglig på Internet:

<<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-40974>> (Hämtad 2015-12-30)

Riskbruk (2006). *Vad är riskbruk? [Elektronisk resurs]*. Jämtlands län. Tillgänglig:

<<http://www.riskbruk.se/?id=27743>> (Hämtad 2016-02-17)

Skolverket (2012). *Material för skolan om alkohol, narkotika, dopning och tobak:*

inventering, analys och behov [Elektronisk resurs]. Stockholm: Skolverket Tillgänglig:

<http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.189363!/Menu/article/attachment/Material%20AND

[T%20-%20inventering,%20analys%20och%20behov.pdf](http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.189363!/Menu/article/attachment/Material%20AND)> (Hämtad 2015-12-17)

Utbildningsradion: Access (2012). *Ungdomar och alkohol: Nå ungdomar i riskzonen*
[Elektronisk resurs]. Tillgänglig:

<<http://uraccess.se.till.biblextern.sh.se/products/170240>> (Hämtad 2015-12-23)